

KATOLSK
KIRKEBLAD
NR. 4-2016

ST. OLAV

Verdensungdomsdagene i Kraków s. 4

- Pilegrimsvandring gjennom indre Østfold s. 3
- Lund 2016 – økumenisk markering med pavelig deltagelse s. 14
- Sarkofagfragmentet i St. Olav domkirke i Oslo s. 16
- Knud Krogh Tonnings vei til troen s. 29

Et krevende halvår

Denne høsten blir krevende og i overkant spennende for Oslo katolske bispedømme. Medlemsregistersaken, som har hengt over oss siden februar 2015, har to viktige milepæler. Utfallet av disse vil prege oss i lang tid fremover.

Den første gjelder en konklusjon på politisaken. Hvem hadde for 1,5 år siden trodd at denne saken ville ta så lang tid? Ikke jeg i alle fall. Men vi må bare se i øynene at i enkelte saker maler politiets kvern dessverre langsomt.

I skrivende stund sitter en statsadvokat og vurderer innstillingen fra politiet i Oslo. Har biskop Bernt I. Eidsvig, OKBs økonom og bispedømmet gjort noe

ulovlig? Eller er medlemsregistreringen som fant sted en periode, mer å betegne som uheldig og lite gjennomtenkt? Vi håper og tror det siste.

Så fort vi vet noe mer, legges informasjonen ut på katolsk.no. Vi er også forberedt på en del medieomtale.

Den andre milepælen er rettsaken OKB har anlagt mot staten fordi vi mener vedtaket om tilbakebetaling av over 40 millioner kroner ikke har hjemmel i loven. Vi mener også at vi aldri har fått for mye i økonomisk tilskudd. Vi har langt flere medlemmer enn vi får tilskudd for.

Saken kommer opp i Oslo tingrett i desember og vil handle mye om tolkningen av det som faktisk står i loven. I tillegg vil OKB legge frem at vi blir utsatt for forskjellsbehandling og vise til behandlingen av de nordiske folkekirkene og Den norske kirke.

Saken er prinsipielt viktig og kommer til å bli møtt med stor interesse både eksternt og internt. Vi kommer også i denne perioden til å informere våre medlemmer gjennom katolsk.no og oppfordrer våre lesere til å følge med.

Lisa Wade

Fungerende adm. leder

Breviaret er komplett!

I og med utgivelsen av Lesninger til tidebønnene bind IV – supplementsbind 3 i sommer, er det norske breviaret nå komplett. Det består av fire hovedbind – burgunder for advent og jul (Bind I), blått for faste (Bind II), brunt for påsken (Bind III) og grønt for det alminnelige kirkeår (Bind IV) – samt fem tilleggsbind til lesingsgudstjenesten i det alminnelige kirkeår.

Prosjektet med å produsere en fullstendig norsk utgave av Liturgia Horarum har holdt på i flere år. Det fjerde og siste hovedbind, Bind IV, ble ferdigstilt i begynnelsen av 2007. Prosjektet har vært et stort dugnadsarbeid opprinnelig ledet av sr. Liv Due Robak OP og p. Per Bjørn Halvorsen OP, de siste årene av sr. Ina Andresen OCSO. Uten dem – og de mange andre frivillige medarbeidere – hadde aldri prosjektet latt seg realisere.

Det foreligger også – i fire bind – musikk til tidebønnene: Antifonarium I-IV. Her er det Wolfgang Plagge (komponist) og sr. Ragnhild Marie Bjelland OP (musikkordinator) som skal ha den største takken for det omfattende arbeidet.

«I tusener av år, gjennom talløse slektledd, har Guds folk på vandring bedt, tryglet, takket og lovprist Gud med de samme ord som vi i dag. Allikevel blir sangen stadig rikere, stadig mer meningsfylt for oss, den vil alltid være ny.»

Norsk katolsk bisperåd

St. Olav – katolsk kirkeblad hvori opptatt «Klippen» (Midt-Norge, 1950–78), «Stella Maris» (Nord-Norge, 1950–68) og «Broen» (Landsdekkende, 1979–2009).

Medlemsblad for Den katolske kirke i Norge

Utgis av:
Norsk Katolsk Bisperåd
Nr. 4–2016, årgang 128
ISSN 0802-6726
Oslo katolske bispedømme tlf.: 23 21 95 00
Trondheim Stift tlf.: 73 52 77 05
Tromsø Stift tlf.: 77 68 56 04

Adresse:
Akersveien 5, 0177 Oslo
Faks: 23 21 95 01
kirkeblad@katolsk.no
www.katolsk.no/
kirkebladet

Vikarierende redaktør:
Lisa Wade (LW)

Nord-Norge-kontakt:
Stiftskontoret
tlf.: 77 68 42 77

Midt-Norge-kontakt:
Stiftskontoret
tlf.: 73 52 77 05
faks: 73 52 87 90

Signerte artikler står for forfatterens regning.

Dersom intet annet er angitt, er bildene hentet fra katolsk.no.

Redaksjonsslutt: 3.9.16
Deadline for neste nr.: 26.10.16

Forsidebilde: Deltagere fra Norge under Verdensungdomsdagene i Krakow. Foto: Katarina Lindberg.

Trykk: Frode Fjellberg AS
Opplag: 52 650

Gaver til bladet fra utlandet:
Sparebanken Sør
Postboks 200
4662 Kristiansand
BIC/SWIFT:
SPSONO22XXX IBAN:
NO43 3000 2275 321

Pilegrimsvandring

gjennom Indre Østfold

Av Vidar Olaussen
Foto: Cezariusz Kabat

Pilegrimsvandringen fra Mariakirken i Askim til Mariaholm i Spydeberg er blitt en tradisjon for mange katolikker i Østfold og deler av Oslo. Vandringen ble arrangert for 32. gang lørdag 20. august i år.

I forbindelse med Barmhjertighetens år ble Mariakirken og Mariakilden tildelt status som valfartssteder i 2016. Derfor var det i år biskop Bernt Eidsvig som innledet valfarten med å lese messe for pilegrimene i Mariakirken tidlig på formiddagen, før pilegrimsvandringen startet.

Valfarten til Mariaholm blir så vidt mulig lagt til første lørdag etter 15. august, minnedagen for jomfru Marias optakelse i himmelen og patronatsfest for menigheten i Askim. Opprinnelig var arrangementet et polsk anliggende, og helt fra første gjennomføring i 1985 sto minnet om den polske martyrpriesteren Jerzy Popiełuszko (1947–84) sentralt i valfarten.

Da biskopens messe var avsluttet den 20. august i år, samlet folk seg utenfor kirken og fikk servert et godt måltid med smørbrød og kaker tilberedt av folk i menigheten. En representant fra Polens ambassade var til stede, og et mobilt mikromuseum bestående av informative plakater markerte at det i år er 1050 år siden kristningen av Polen.

Første del av valfarten fulgte offentlige gangveier fra Mariakirken på Høyendal i Askim til Fossum bru. Underveis ble det sunget salmer og sanger på ulike språk.

Etter en rast nede ved kanten av Glomma startet en ny og mer kontemplativ fase i pilegrimsvandringen. Da ble pilegrimene ledet i rosenkransbønn på ulike språk. Både prestene og de vel 200 pilegrimene som deltok, hadde ulike morsmål og opprinnelsesland.

Denne bønnefasen i valfarten pågikk hele veien fra Fossum bru til Hovin kirke, på bygdeveier langs østsiden av tettbebyggelsen i Spydeberg. Det var som om følget av pilegrimer med sin bønn dannet et vern på yttersiden av den lille stasjonsbyen.

Ved Hovin kirke tok pilegrimsfølget seg ned den bratte skråningen til Mariakilden nede i skogen, et mål for valfart, refleksjon og undring gjennom mange århundrer. I ly av løvtrærne rundt kildevannet ble det holdt en stille stund i andakt og bønn.

Måltidet som ble inntatt utenfor Mariakirken før avmarsj, var for lengst avsluttet, men maten var det ikke slutt på! Folk fra Askim hadde fraktet de rikholdige restene til parkeringsplassen ved Hovin, og dette ga styrke til den siste delen av vandringen. Tross truende skyer i området var det oppholdsvær under hele ferden.

Anna Eidsaa fra Askim gir på denne måten uttrykk for opplevelsene under årets valfart:

– All honnør til dem som hadde det organisatoriske ansvaret! Pilegrimene ble ivaretatt hele veien både ved kryssing av veier og ved ferdsel i veibanen. Pilegrimsfølget ble holdt godt samlet, og de bærbare høytaleranleggene gjorde at alle hørte godt hva som ble formidlet av bønn og refleksjoner. Det var også i år en stor opplevelse å delta!

Ved Mariaholm ble det holdt en liten minnestund ved statuen over den salige Jerzy Popiełuszko før alle gikk inn i kapellet og feiret messe ved avslutningen av valfarten.

En kirke full av liv og glede

Verdensungdomsdagene 2016

Av Anja Z. Persvold

Det er så stille på bussen, så tomt i gatene. Etter to uker på verdens største festival kan overgangen til hverdagen bli brutal. I løpet av de to ukene har jeg kjørt kollektivtrafikk med livekonserter: kristen allsang.

Jeg har møtt så mange mennesker, snakka med fullstendig fremmede unge, blitt kjent med kristne fra andre kontinenter, utveksla pins, bånd, klistremerker, dansa nye danser, ledd, sunget, altså en hel rekke handlinger som aldri ville falt meg inn i hverdagen. Kirken er så full av liv, av glede, jeg har møtt så mange unge som virkelig ikke er det pave Frans omtaler som «unge pensjonister».

Jeg var med Norges Unge Katolikers pilegrimstur til verdensungdomsdagene i Kraków. Vi møttes – omtrent 170 pilegrimer – i nye St. Gudmund kirke på Jessheim mandag 18. juli. Spente, forventningsfulle deltagere og ledere, kjente og ukjente, gamle og nye venner. Biskop Bernt Eidsvig feiret utsendelsesmesse for oss på tirsdagen, og så fløy vi avsted – og du vet du er

på pilegrimstur med NUK når pater Pål Bratbak, i mikrofon, synger bordbønn før maten på flyet! Allerede da begynte allsangen.

Dager i bispedømmet Tarnów

Den første uka i Polen bodde vi i vertsmenigheter i bispedømmet Tarnów, og er det én ting vi alle var enige om, er det at polsk gjestfrihet er uslåelig! Vi åt tradisjonell polsk mat, og vi lærte fort at middag per definisjon er minst to retter, samt dessert. Etterhvert ble vi mestere i ringdans, bare spør en av oss om vi kan lære deg å danse *belgijka*.

Bispedømmet vi bodde i, er kjent for å være en region med sterkt troende mennesker. For mange av oss var møtet med en helkatolsk landsby noe nytt, det satte preg på oss at de fleste innbyggerne, unge og gamle, var så

ivrig engasjerte i det frivillige arbeidet i menigheten, og hvordan det å være praktiserende kristen er en helt naturlig del av samfunnet. Jeg ble møtt med en hverdagstro som gav meg mer mot til å stole på Gud og til å huske på Gud ikke bare i vanskelige situasjoner, men også i tilsynelatende uvesentlige øyeblikk. Etter en uke i vertsmenigheten måtte vi ta et sørgelig farvel med vertsfamiliene våre, vi var fylt med glede over deres gavmildhet, og sekkene våre var fylt med skikkelige polske matpakker.

Kraków og paven

Den siste uka begynte verdensungdomsdagene på ordentlig. De fleste av oss bodde på en skole, mens noen bodde i vertsmenigheter. Vi hadde katekese på formiddagen og var så heldige å få låne den danske biskopen Kozon den ene dagen, så vel som pater Hallvard Hole og pater Khiem Nguyen som kateketer de andre dagene. Ettermiddagene dro vi i grupper på seks-sju stykker inn til Kraków, hvor vi deltok på felles program, gudstjenester, hadde måltider og ble kjent med pilegrimer fra andre land.

Krakóws gater var fylt med sang og dans og flere hundre tusen pilegrimer, gamlebyen følte ikke gammel, men ung.

Jeg var på legebesøk med noen som hadde vondt, og sykepleieren sa «legg

smerten i Guds hender». Det er meg uvisst om det var sarkasme eller ikke, men jeg ble rørt av den nære forbindelsen mellom hverdagens tyngde og det å søke hjelp hos Gud.

Pave Frans fortalte på verdensungdomsdagene i Kraków at vi skal være brobyggere, at vi skal holde sammen. For å holde sammen som et åndelig fellesskap, er det grunnleggende at vi holder oss fast til Gud. At vi stoler på Guds miskunn, Hans uutømmelige kjærlighet til oss, vi må bare tørre å si: «Jesus, jeg stoler på deg.»

WYD-sangens refreng er hentet fra Bergprekenen: «Salige er de barmhjertige, for de skal få barmhjertighet», vi lærte å synge det på polsk. Verdensungdomsdagene bar sterkt preg av Guds barmhjertighet, både den hellige Faustyna og Johannes Paul II, barmhjertighetens disipler i vår tid, er nært knyttet til Kraków. Mange av oss kjenner bønningen fra før av, men for mange var også denne pilegrimsturen en tid vi lærte å be den Guddommelige miskunns rosenkrans.

Midt iblant folkemengden på WYD kan det være uforståelig hva i alle dager som kan binde sammen over to millioner mennesker.

Vi vandret på pilegrims-tur til *Campus Misericordiae* – en stor gresslette utenfor Kraków, hvor vi hadde aftenbønn og sakraments-andakt på lørdag, overnattet og feiret messe sammen med pave Frans på søndagen. Under aftenbønnen tente alle lys. Stillheten og roen senket seg over gressletten, mørket ble gradvis opplyst av tusenvis av stearinlys – pilgrimer knelende mot Kristus under sakramentstilbedelsen; vi var slitne og skjøre, men forenet av fellesskapet.

Slit og godt humør

På søndagens pavemesse var det glovarmt, alle ønsket og ba om at det skulle komme regn. Med én gang messen var ferdig, begynte det å hølje-regne! Veien tilbake til skolen viste seg å bli mye lengre enn vi først antok, vi gikk i regn, lyn, torden og vind i flere timer. Man kan tenke seg at ungdommen nå til dags ville sutret og klaget på slikt uvær, men jeg skal si deg at vi var slitne, men i godt humør. Til og med etter 13 kilometer hadde vi vitser

på lager og hadde det moro. Maten vi fikk på skolen, gav oss varmen tilbake, og vi kunne allerede mimre over den utrolige turen vi nettopp hadde gjennomført.

Nå når jeg går igjennom de stille gatene og tomme bussene, smiler jeg for meg selv og tenker tilbake på disse utrolige, velsignede ukene i Polen.

Hva sitter du igjen med?

Alzbeta Uherekova (23), leder

–Jeg var for første gang leder på WYD. Allerede før vi dro til Polen, gruet jeg meg for hvordan jeg skulle klare oppgaven. Jeg trengte

selvfølgelig ikke det. Deltagerne mine var snille, fulle av energi og ideer. Selv når det regnet og da vi holdt på å bli brent av solen. Jeg likte den delen av WYD da vi bodde i vertsmenigheter. Der ble vi kjent med polske familier som ikke ville gi slipp på oss etterpå, og som ba for oss under hele WYD. I menigheten fikk vi se mye historisk, dansa litt, og en dag jobbet vi i hagen og utførte vaskeoppgaver. Maten er en historie for seg selv. Vi hadde lange samtaler om hvem som fikk hva til middag og hvor mye mat vi fikk. For å si det kort: Maten i menighetene var svært god, jeg kommer blant annet aldri til å glemme de herlige polske tomatene fra hagen i vertsfamilien min.

Ann Louise Mangune Ledum (23), leder

–Idet vi ble tatt imot med åpne armer og uendelige mengder mat under Days in the Dioceses, fikk jeg nok en gang oppleve en fremmed families gjestfrihet, vennlighet og omsorg.

–Under selve verdensungdomsdagene i Kraków fikk vi ta del i vigilie og messe med paven sammen med rundt to millioner unge katolikker (jeg er litt usikker på tallet). Disse arrangementene minnet meg på det store felleskapet jeg er en del av gjennom Den katolske kirke. Både i møte med vertsfamilien på den polske landsbygda og med alle de andre unge katolikkene som var samlet under WYD, følte jeg at jeg møtte Kristus midt iblant dem. Generelt vil jeg si at det jeg sitter igjen med etter

WYD 2016, er gode minner, en styrket tro og motivasjon til å strebe etter å bli mer barmhjertig!

Ludvig Lorentz Stefan Hareide (18), deltager

–Det er mye jeg sitter igjen med etter WYD. Et hendelse jeg alltid kommer til å huske, er da jeg

skulle ut fra VIP-sektoren. Da måtte jeg gå samme veg som alle biskopene som hadde sittet i sektoren ved siden av. På vei ut var det eneste jeg så, et hav av rosa zucchettoer.

–Jeg sitter også igjen med et ønske om å be mer. Etter en sommer hvor jeg til sammen har vært ca. en måned på katolske arrangementer, føler jeg at jeg er kommet nærmere Gud, samtidig som jeg har mye å vokse i. I sang 101 i *Adoremus*, en av sangene vi sang mye under WYD, heter det: «Det er godt å lovsynge Gud.»

Odin Fredrik Rustad (18), deltager

–Man når et slags metningspunkt, hva angår hukommelsen, når man tilbringer to uker reisende i lag med noe i underkant av 200 katolikker

i Polen. Det var umulig å oppleve seg distansert overfor alt som hendte, for alt går i ett, og alle krefter rettes mot det ene: å leve øyeblikket ut. Så er det altså først noe senere at man merker at ens bevissthet ble forandret ved det å delta i en mengde av ca. to millioner – jevnt over – unge mennesker som vil motta Kristi legeme ved pave Frans' – det er Peters – stadig lovprisende hender. På samme måte må man akseptere forundringen som beundring, over timeslange oppvisninger i variert folkedans der i en liten landsby. Synet av vertsfar der han sitter i baris under den polske solen og sylter agurker fra en svær hvit balje, etterlater også et

visst inntrykk, men kanskje ikke på helt samme måte som det ovennevnte.

–Forøvrig ble jeg styrket i min oppfatning om at det finnes en positiv korrelasjon mellom det å bruke penger på Gud (å gi sin tiende), slik som mange polakker spesielt på landet åpenbart gjør, og det å bevare selve kulturen. At å sette Gud først altså er en forutsetning for å beskytte og fremelske de gode og vakre sidene ved Polen, som vi som reiste med NUK, fikk se.

Caroline Belaúnde Brynsrud (21), deltager

–De siste årene har jeg følt at jeg ikke stod Gud så nær som jeg hadde gjort tidligere. Jeg visste at jeg innerst inne

savnet å la Gud være en større del av livet mitt, men det virket som et for stort tiltak å gjøre noe med det. Litt som når du hører vekkerklokken ringe om morgenen, men ikke orker å stå opp selv om du vet at du må.

–Jeg er usikker på når det startet, men litt etter litt begynte jeg å be om at Jesus skulle vise meg veien tilbake til Gud og åpne hjertet mitt for ham.

–For meg var WYD et vendepunkt: Jeg fikk sjansen til å være borte fra hverdagen i to uker og bestemte meg for å bruke den tiden på å prøve å leve som Gud ønsker at vi skal.

–Da jeg kom hjem, la jeg merke til at det trolig var noe som hadde forandret seg i meg, uten at jeg helt klarer å sette ord på det. Den beste måten å forklare det på er at jeg hadde blitt mer lik det mennesket jeg ønsker å være.

–Etter WYD 2016 sitter jeg igjen med uforglemmelige minner, verdifulle kunnskap og venner jeg kan vokse i troen med. Og sist, men ikke minst: et hjerte fylt med kjærlighet til Gud.

Om avlat og mye annet

Vår botsvandring i Kristi fotspor er verdens håp

Av Lars Messerschmidt

For å forstå Kirkens praksis og lære om avlat, må man først forstå hva synd, syndsforlatelse og bot er. Avlat er med andre ord en del av en større helhet som dreier seg om omvendelse.

Jesus begynte sitt offentlige virke med å forkynne at Guds rike var kommet nær. Derfor skulle folk tro på dette glade budskapet og omvende seg. Fra hva? Til hva? Johannes Døperen forkynnte omvendelsesdåp og sa: «Jeg har døpt dere med vann, men han [Kristus] skal døpe dere med Den Hellige Ånd» (Mark 1,8).

Det fins altså to slags dåp: med bare vann og med vann og Den Hellige Ånd, som er den kristne dåpen utført i Faderens, Sønnens og Den Hellige Ånds navn. Den Hellige Ånd er den store forskjellen. I og med dåpen i vann og ånd, Guds egen ånd, er Guds

rike blitt en virkelighet på jorden. Tingenes tilstand i verden er endret.

Det går an å bli gyldig døpt med en kristen dåp uten å ha kommet til tro på evangeliet eller å ha omvendt seg. Det er dessverre ofte virkeligheten i Kirken i dag. De fleste blir døpt som små barn, men mange når ikke fram til en personlig tro på Gud senere i livet. De lever ikke etter det nye livet, de lever ikke som Guds barn.

Slik var det ikke blant de første generasjonene av kristne. Ja, det var til og med nesten utenkelig at de omvendte kristne kunne begå alvorlige synder, siden de hadde tatt imot Kristi ånd.

Et problem som gjelder alle kristne

Men nå er det jo slik at apostelen Paulus likevel tar for seg et problem som angår alle kristne: «Det gode som jeg vil, gjør jeg ikke, men det onde som jeg ikke vil, det gjør jeg» (Rom 7,19). Paulus snakker om at alle mennesker, også de omvendte kristne, har en «kjødelig natur». Denne virkeligheten kaller teologene for arvesynd. Det betyr at vår menneskenatur i mer eller mindre grad er blitt fordervet etter våre stamfedres opprør mot Gud (1 Mos 3). Av natur ligger det onde oss nærmere enn det gode. Vi ledes stadig til å gjøre det gale, selv om vi ikke alltid oppdager det selv. Med moderne psykologiske begreper kan vi si at mennesket av natur er egosentriske – og ofte også egoistiske. Det meste av ondskap i verden kan spores tilbake til vår egoisme. Det blir riktignok teologisk feil å konkludere med at vi overhodet ikke kan gjøre noe godt, eller å si at det ikke er noe godt i oss. Gud har for eksempel skapt foreldre med egenskapen å naturlig elske sine barn, og vi har evnen til å elske en ektefelle og ha gode vennskap. Disse mulighetene ligger også i vår natur, den er altså ikke fullstendig fordervet! Men når vi

ser på menneskets iboende evne til å stå i ekte, personlige relasjoner, må vi også ærlig innrømme at de egoistiske motivene blander seg inn der også. Det er altså noe grunnleggende galt med oss mennesker og vår evne til å stå i ekte og kjærlighetsfulle relasjoner til hverandre.

Retten til kjærlighet

Når Gud skaper et menneske, gir han det fra unnfangelsen av (!) en grunnleggende rett; nemlig retten til kjærlighet – Guds, foreldrenes og andres kjærlighet. Denne grunnleggende retten innebærer retten til liv, respekt, verdighet og personlig frihet. Denne gudgitte retten som altså knyttes til unnfangelsen, er grunnlaget for det som vi kaller menneskerettighetene. Vi kan ganske enkelt ikke forstå evangeliet om vi ikke tar utgangspunkt i denne gudgitte retten som ethvert menneske har og *aldri kan miste*, ikke engang ved egen skyld. Jesus kom nemlig for å gjenopprette den verdigheten som er knyttet til denne retten. Etter syndefallet har den gudgitte retten blitt krenket igjen og igjen, og på grunn av egoismen fortsetter vi å krenke hverandres rett, helt ned til de små banaliteter. Krenkingen har også en kollektiv, ja, global karakter. Et lite blick ut i verden er nok for å se at alle konflikter i siste instans handler om krenking av individuelle og kollektive rettigheter.

Så hva er da synd? Det er ganske enkelt først en krenking av Guds rett og deretter av andres rett, fordi jeg kun ser min egen rett. Det er en krenking av Guds rett til å være Gud for oss alle, han som har skapt oss i kjærlighet og som ønsker at denne kjærligheten også skal råde mellom oss. En gang spurte jeg en gruppe skolebarn: «Når begynner 3. verdenskrig?» Taushet! «Den starter i skolegården», sa jeg. Når barn begynner å slåss, er det som regel fordi

Pilegrimer på vei opp Scala Santa, «Den hellige trappen», under Vietnamisk pastoralsenters valfart til Roma nå i sommer. Foto: Huong Doan

et av barna føler seg urettferdig behandlet og dermed krever sin rett med vold, etter det gamle prinsippet «øye for øye og tann for tann». Behovet for

vi gjør noe vondt eller galt, eller forsommer å gjøre noe godt, kommer vi i en slags gjeld til andre. Psykologer vil sikkert nikke gjenkjennende til det. Vi

Guds kjærlighet er uuttømmelig, men han trekker inn Kirken – det vil si oss – for å hjelpe til med å gi våre bidrag i form av bot og gode gjerninger.

å få sin rett er et behov Gud har skapt oss med, og det ligger derfor dypt i vår natur. Men behovet for rettferdighet er som oftest også en bakenforliggende årsak til alle konflikter og kriger. Noen har grovt krenket andres rettigheter, og det skal hevnes ved å gjøre gjengjeld. Hevn er ikke først og fremst en følelse, men snarere et eksistensielt

fører et innvendig regnskap over all den tort og svie den ene og den andre har forvoldt oss. Innerst inne venter vi bare på å få presentert regningen og gjeldsbrevet for den skyldige. Rettferdigheten må skje fyllest.

På samme måte har vi et regnskap overfor Gud, de syndere vi har gjort mot

krav om at en krenking må sones. Hevn er, i bibelsk forstand, at rettferdigheten gjenopprettes ved at skaden godtgjøres. Vi er alle skapt med en grunnleggende rett til kjærlighet og respekt – og med et behov for at denne retten respekteres. Bare ved å anerkjenne denne retten kan man forstå Guds måte å handle på og hva Jesus gjorde da han døde på korset: Helt frivillig aksepterte han den største urett man kan tenke seg, og på den måten overvant han uretten.

Som så ofte ellers, bruker Jesus et bilde for å forklare dette: et økonomisk bilde (se lignelsen om tjeneren som sto i gjeld, Luk 15,11 ff). I Fadervår bruker han også det økonomiske begrepet «skyld», som betyr gjeld.

Hver eneste gang

ham og mot hverandre. Tilgivelse kan i et slikt perspektiv forstås som ettergivelse av gjelden. Det er det Gud gjorde da Jesus døde på korset. Han sonet alle verdens synder helt fra menneskehetens begynnelse, det vil si han betalte alles gjeld til Gud. Ved hans død ble vår gjeld til Gud betalt.

Men da skulle jo alt være i den skjønneste orden? Alt er tilgitt, regnskapet er avsluttet. Eller? Hva med syndene som er begått etter Jesu død på korset?

Synden og syndens følger

For å forklare dette nærmere, skjeller Kirken mellom synden og syndens følger. Selv den minste synd skader vår relasjon til både Gud og til hverandre. Den skader også fellesskapet, fordi vi er skapt til å ha et fellesskap med kjærlighet, respekt og omsorg for hverandre. Det skulle ikke være så vanskelig å forstå. I dåpen og i botens sakrament (skriftemålet) forsoner Gud seg med oss, av kjærlighet og på grunn av Jesu død. Vårt forhold til ham blir gjenopprettet. Denne gjenoprettelsen skal naturligvis skje i vårt eget liv – den har ikke skjedd én gang for alle i og med Jesu død. Guds tilgivelse, som Jesus har «fortjent» for oss på korset, skal gis oss individuelt. Den mottas særlig gjennom de to forsoningssakramentene.

Men regnskapet er likevel ikke ute av bildet, ifølge Bibelen og Kirken. Syndens følger må også utslettes. På dansk og på norsk betyr uttrykket «å gjøre bot» å bøte. I gamle dager sa man at fiskerne bøtte garnene – det betyr at de reparerte dem. Hvis en entreprenør ikke overholder kontrakten, blir han idømt en bot (av økonomisk karakter!). Hvis man bryter kjøreglene, får man en bot. Bot er både en straff og en gjenoprettelse. Eller rettere sagt: Rettferdigheten krever at man gjør ting godt igjen. Å bryte landets lover er en krenking av fellesskapet og dets rett til å bli respektert. Vi snakker om «rettssikkerhet», noe som betyr at alles rettigheter, også samfunnets, skal respekteres. Hvis de ikke blir det, vanker det straff. Hvis ikke lovbrøtterne straffes, blir vår rettssikkerhet truet. En slik tilstand kalles ofte for «jungelens lov» – det vil si lovløshet. Vår rettsfølelse krenkes.

Syndens kjedereaksjon

Det som gjelder i samfunnet for øvrig, gjelder også i Kirken – det vil si i vårt forhold til Gud og hverandre. Bot – det vil si å gjøre ting godt igjen – er et fundamentalt medmenneskelig behov. Det kalles forsoning.

I skriftemålet meddeler presten oss Guds tilgivelse; forholdet til Gud blir gjenopprettet fordi Gud for sin Sønnns skyld tilgir oss. Men presten skal alltid pålegge en bot. Den kan være ganske symbolsk, men om man ikke utfører den, «suspenderes» Guds tilgivelse. I urkirken ga man ikke syndstilgivelse for alvorlige offentlige synder før den ilagte (og ofte strenge) boten var utført. Enkelte ganger har jeg måttet gjøre det samme, dersom det er tvil om persons angere og vilje til å gjøre ting godt igjen.

Men nå kommer vi til det som har direkte med avlat å gjøre. Er det mulig å fullt og helt gjenopprette enhver skade man har påført andre og fel-

kjærligheten som kan la rettferdighet skje fyllest.

Men hvordan kommer Guds gjenopprettende kjærlighet til uttrykk rent konkret? Gud har betrodd sin kirke å forvalte denne kjærligheten direkte. Derfor kan Kirken foreslå at vi for våre egne synders skyld gjør bestemte bostandlinger, såkalte «gode gjerninger». Disse er ikke i seg selv tilstrekkelige til fullt ut å gjenopprette skaden, men sammen med Guds kjærlighet kan disse gode gjerningene som Kirken pålegger, slette ut syndens følger. Dette er avlat. Vi kan til og med ta del i en kollektiv gjenopprettelse av rettferdigheten, på vegne av andre som ikke selv kan eller vil. Det er med andre ord Kirken, som gjennom oss og ved Kristi fortjeneste, tar på seg å ta bort all verdens skyld – intet mindre. Dette gjelder også for de dodes vedkommende. For hvordan skulle de avdøde selv kunne gjenopprette alt de har gjort galt her på jorden og betale sin gjeld til sine etterkommere? Men før den er be-

å hjelpe til med å gi våre bidrag i form av bot og gode gjerninger. Gud «supplerer» Jesu Kristi sonoffer med vår fattige innsats for å gjenopprette uretten. Det er Kirken, Kristi legeme, som sammen med Kristus selv skal gjenopprette tilstanden i verden – «den hele Kristus», som kirkefedrene sa det. Og det er her vi kommer inn.

Der finnes bare en løsning

Forutsetningen for at våre gode gjerninger kan bidra til å gjøre bot for all den urett vi har begått, og som er begått siden menneskehetens begynnelse, er at vi med ydmykhet, sann botferdighet og et sønderknust hjerte ser virkeligheten i øynene og oppriktig ønsker å være med og betale vår egen og andres gjeld. Først da gir avlat og annen form for bot resultater, for det er i så fall Guds kjærlighet, utgytt i våre hjerter (Paulus, i Rom 5,5), som radikalt gjenoppretter alle relasjoner mellom oss og Gud og oss mennesker imellom, også i forhold til våre fiender: «Vær da fullkomne, slik deres himmelske Far er fullkommen», sier Jesus i Bergprekenen (Matt 5,48).

Bot – det vil si å gjøre ting godt igjen – er et fundamentalt medmenneskelig behov. Det kalles forsoning.

lesskapet? NEI! For de fleste synder har en dominoeffekt. De setter igang en kjedereaksjon. Av en eller annen grunn står jeg opp med det gale benet først om morgenen og er sur. Det går ut over familien, det går ut over mine kollegaer osv. De blir også mer eller mindre sure, og det kan lett gå ut over deres familier eller andre bekjente. Og slik fortsetter det. Det er en banal og dagligdags erfaring. Hvordan kan man bremse en slik dominoeffekt og gjøre det godt igjen? For rettferdighetsansens vår krever jo at det skal gjøres godt igjen?! Det er kort og godt slik at selv små, banale synder kan påvirke uskyldige negativt og skape et «dårlig» klima. Dette er sikkert årsaken til mye ufred og smerte i våre medmenneskelige relasjoner.

Guds gjenopprettende kjærlighet

For å si det rett ut: Kun Gud kan fullt ut gjenopprette alle følgene våre negative handlinger har. Hans kjærlighet er uuttømmelig, og det er bare

talt, og de er rensset for syndeskylden, kan de ikke komme inn i himmelen, men må lide i Skjærsilden som bot.

Hvis utgangspunktet er den grunnleggende retten som Gud har gitt ethvert menneske i unnfangelsen, hvor mye urett er det da ikke begått i menneskehetens historie? Det er et kjempe-regnskap som ingen kan overskue eller rette opp. Som et eksempel kan nevnes at det ifølge WHO utføres gjenomsnittlig 446 millioner provoserte aborter hvert år. Tenk for en krenking av menneskers rett til kjærlighet og liv! Hvem betaler den gjelden, og hvor befinner disse små barna seg? Det er så altfor lett å svare: hos Gud. For også denne alvorlige synden må det gjøres bot for. Når det hviler en så stor skyld over menneskeheten, hvordan kan man da håpe på fred?

Det er vår kristne tro, og kun vår tro, som kjenner svaret: Bare Gud alene kan rydde opp i det regnskapet. Hans kjærlighet er uuttømmelig, men han trekker inn Kirken – det vil si oss – for

Bot og avlat er den vanskelige, og ofte smertefulle, løsningen på verdens problemer. Det finnes ingen lett løsning – bare denne. Men så finnes den faktisk, fordi Gud er barmhjertig og ikke ønsker noens død. Derfor sa Jesus: Hvis noen vil være min disippel, skal han ta sitt kors opp og følge etter meg til Golgata. Vår livsvandring er altså en bostvandring som symbolsk kommer til uttrykk når vi valfarter til et sted og går gjennom den hellige dør, som symboliserer døren til paradiset, som er enden på vår livsvandring. Vår bostvandring i Kristi fotspor er verdens håp.

Lars Messerschmidt ble født i 1937 og presteviet 1961. Han tilhører bispedømmet København, hvor han i mange år var generalvikar. Han er nå official i den kirkelige domstol i København og har i den senere tid vært en del i norske medier siden han også gjør tjeneste som bispedømmets eksorsist.

Denne artikkelen stod opprinnelig i det danske *Katolsk Orientering* og er gjengitt med tillatelse. Oversettelse: Ingvild Røsoek.

Det himmelske Jerusalem

Kristin Bliksrud Aavitsland – professor i kirke- og kulturhistorie ved Det teologiske Menighetsfakultet

I en av Gotlands nesten hundre middelalderkirker står døpefonten fra 1100-tallet på sin opprinnelige plass ved kirkens inngang i vest, som et tydelig signal om hva som er inngangsbilletten til det kristne fellesskapet.

Over den vakkert uthugne kalksteinfonten er lokket av tre fortsatt bevart. En finurlig heisemekanisme er festet i taket og kan heise lokket av når fonten skal brukes. Lokket er sirkulært som fonten selv og bærer en forseggjort arkitekturmodell – et symmetrisk bygg med tårn og spir som ligner ganske mye på kirken vi nettopp er kommet inn i. Bygget er omgitt av en rundmur med utsmykkede porter i alle fire himmelretninger. Skal det forestille en kirke – eller er det en by? Er det Gudsstaten, det himmelske Jerusalem, målet for livsreisen og sjelenes pilgrimsgang?

Siden de skandinaviske landene ble kristne, har forestillingen om den hellige byen som livets hinsidige mål og mening vært levende i kulturen, både i kirkerommet og utenfor. Fortellingen om menneskenes vandring fra jammerdalen tilbake til sitt sanne fedreland er den kristne kulturens hovedfortelling. Byen som er målet for vandringen, er besunget i salmer og diktverk, avbildet i kirkekunsten og forsøkt etterlignet i kirkearkitekturen. Den himmelske byen, trygget ved sterke murer med skinnende porter, viser til en forståelse av paradiset som en urban tilværelse: Fullkommenheten innebærer et fellesskap mellom Gud og mennesker, et samfunn, en Gudsstat.

Lengselen etter dette fullkomne samfunnet har selvfølgelig gjort menneskene utålmodige, og forsøkene

på å foregripe harmonien i det himmelske Jerusalem ved å prøve å bygge idealsamfunn på jorden er etter hvert blitt mange, også på våre breddegrader. Den svenske forfatteren og nobelpristageren Selma Lagerlöf beskriver et slikt forsøk i sin store roman *Jerusalem* fra begynnelsen av 1900-tallet. Med utgangspunkt i faktiske hendelser skildrer Lagerlöf en gruppe bønder som i 1896 utvandret til Jerusalem fra Dalarna i Sverige etter en religiøs vekkelse. De ønsket å være i "den heliga stad Jerusalem" ved Kristi gjenkomst, som de mente var nært forestående, og de ville forberede seg på livet i det nye Jerusalem ved å leve i perfekt fellesskap i det gamle. Så dro de av sted med en overbevisning om å

Forsøkene på å virkeliggjøre det kristne idealsamfunnet mislykkes alltid, fordi idealiteten som forutsettes, overskrider politikkenes vesen.

være utvalgt og hevet over dem som ble igjen hjemme.

Som utopister flest var de dømt til å mislykkes. Jerusalemfarerne fra Dalarna hadde knapt vært utenfor hjembygda før de la i vei til Det hellige land. De kunne ikke noe annet språk enn sitt morsmål, og deres kunnskap om byen Jerusalem var begrenset til det de hadde lest i Bibelen. For dem gled den historiske byen der Salomo en gang hadde bygd sitt tempel og Jesus hadde lidd døden på korset, sammen med Åpenbaringsens beskrivelse av Guds herlige himmelby med sine perleporter og murer av japsis, krysolitt og beryll. Byen de kom til svarte naturligvis ikke til forventningene. Den var overfylt, skitten og fattig, badet i en ubarmhjertig stikkende sol og omgitt av en gjenstridig og karrig jord. Drikkevannet var forurenset

og sykdommer florerte. Byens tallrike grupperinger av kristne av alle konfesjoner og nasjoner hatet hverandre, og de både hatet og fryktet de jødiske og muslimske innbyggerne.

Det ble vanskelig for bøndene fra Dalarna å holde den eskatologiske forventningen ved like, og det viste seg umulig å leve opp til de strenge kravene om rent levnet og inderlig gjensidig søskenkjærlighet som prosjektet deres krevde. Angsten for menneskene utenfor den lille kolonien, innbyrdes rivalisering, misunnelse og mismot brøt etter hvert ned solidariteten og respekten mellom sektens medlemmer. I møtet med den ufullkomne virkeligheten og menneskenaturens begrensninger sprakk den luftige drømmen om et hellig samfunn som en såpeboble.

Selma Lagerlöfs roman viser med all tydelighet at forestillingen om det himmelske Jerusalem egner seg dårlig som politisk utopi. Forsøkene på å virkeliggjøre det kristne idealsamfunnet mislykkes alltid, fordi idealiteten som forutsettes, overskrider politikkenes vesen. Himmelbyens tykke murer trygger dem som er innenfor, men holder også noen utenfor. Hva slags autoritet skal vurdere hvem som kvalifiserer til statsborgerskap innenfor disse murene? Om det skal være opp til noen menneskelig instans, ender idealsamfunnet uvilkarlig i despoti.

Døpefontlokket i middelalderkirken på Gotland viser til en annen forståelse. Det ser ut som en by og en kirke på samme tid – og dobbeltheten er nok tilsiktet. Når kirken speiler Gudsstaten, gjør den det i kraft av sin gudstjeneste, sin liturgi og sin sakramentsforvaltning, aldri i kraft av sin administrative struktur eller sine politiske ambisjoner.

Sahel

– en glemt
krise

Av Aina Østreng,
programkoordinator for Afrika
i Caritas Norge

Kadidja (bildet), som Caritas nylig traff i Tsjad, hadde opprinnelig reist til Den Sentralafrikanske Republikk (SAR) for å arbeide, men flyktet tilbake til hjemlandet med sine fem barn på grunn av konflikten i SAR. Nå venter de i en leir for returnerte på å bli gjenbosatt i hjemlandet. Sammen med seks tusen andre overlever de på ett måltid om dagen og vet ingenting om når de kan starte et nytt liv. Foto: Caritas Norge

«Det er en alvorlig humanitær krise i Sahel. 23 millioner mennesker sulter og minst 6 millioner har akutt behov for matvarehjelp.» Det forteller generalsekretær i Caritas Norge, Martha Rubiano Skretteberg, som nylig besøkte regionen.

Sahel-området strekker seg på tvers over det afrikanske kontinentet langs Saharaørkenen. Her fins flere av verdens absolutt fattigste og mest sårbare land, som Tsjad, Mali og Niger. Det bor 150 millioner mennesker i regionen. I det mest konflikthulle området rundt Tsjadsjøen bor det i dag 50 millioner mennesker. Det er ventet at antallet vil doble seg innen 2030. 5,8 millioner barn er underernært. 70 prosent av disse befinner seg i Tsjad, Mali og Niger.

I årevis har Sahel vært preget av væpnede konflikter og terrorgrupper, ekstrem fattigdom, klimaendringer, kronisk matmangel og store flyktning- og migrasjonsstrømmer. I tillegg gjør svake statlige institusjoner, økende befolkningsvekst og utbredt kriminalitet situasjonen svært komplisert og utfordrende.

Interne spenninger

Landegrensene i Sahel samsvarer ikke med befolkningens etniske og religiøse tilknytning, og befolkningen har derfor for vane å bevege seg på tvers av grensene. Dette skyldes også at store deler av befolkningen stammer fra nomader som har forflytting som en del av livsstilen. Regionen er et naturlig møtested mellom Nord-Afrikas muslimer og kristne sør for

Sahara. I dag er mange av regionens muslimer nomader, som stadig oftere kommer i konflikt med fastboende bønder som gjerne stammer fra andre etniske grupper eller religioner. Koblet med økende press på ressurser som følge av klimaendringene, kan dette ifølge en FN-rapport føre til flere konflikter langs etniske og religiøse linjer i Sahel.

Flere flyktninger

I desember 2015 var 4,5 millioner mennesker på flukt fra dette området som følge av uro og vold i Libya, Mali, Nord-Nigeria, Tsjad og Niger. Antallet migranter fra Sahel til Europa har økt jevnt de siste fire årene. I 2015 passerte 120 000 migranter Niger, og migrasjon har nå blitt en milliardbusiness for kriminelle nettverk. Skretteberg møtte noen av disse migrantene og kom hjem med sterke inntrykk.

–Jeg så mange fortvilte og desperate mennesker. Mange av ungdommene jeg møtte, hadde mistet alt og var i stor fare for å bli rekruttert til terrorgrupper, forteller hun.

Antallet mennesker på flukt har tredoblet seg på under to år. Islamistiske grupper tilknyttet den såkalte Islamiske Stat (IS) og al-Qaida ekspanderer og truer sivilbefolkningen i stadig flere områder. Vedvarende krise og

svake stater gjør det lett å rekruttere til ekstreme grupper. Befolkningen fanges i en vond sirkel der eneste vei ut for mange blir å flykte.

Klimaendringer truer landbruket

Alvorlige klimaendringer preger regionen. Gjennomsnittstemperaturen har økt. Underskudd på fôr og dårlige avlinger som følge av alvorlige tørkeperioder og flommer, er årsaken til at seks millioner har akutt behov for matvarehjelp. Effekten av den store tørkekatastrofen i 2012 merkes fremdeles.

Mali, Niger, Tsjad og Nord-Nigeria utgjør en gruppe land som ifølge eksperter er ekstremt utsatt for klimarisiko. Ekstrem og langvarig tørke oppstår

Martha Rubiano Skretteberg besøker et av Caritas' opplæringsprogrammer i klimatilpassede dyrkingsmetoder i Niger. Foto: Caritas Norge

Yrkesopplæring gir bedre framtidssutsikter for unge menn i Agadez. Foto: Caritas Norge

stadig oftere. Dette skaper store utfordringer i et område der landbruk er inntektskilden til de fleste som bor på landsbygda.

Store behov på landsbygda

–Gode beredskapssystemer og økt motstandsdyktighet er nødvendig i Sahel, både på nasjonalt og lokalt nivå. Bøndene trenger blant annet tilgang på tørkeresistente frø og opplæring i klimatilpasset jordbruk. I tillegg må arbeidsplasser skapes for å gi folk muligheter der de er. Caritas ser at det er et stort behov for investeringer og

inntektsøkninger på landsbygda, sier Skretteberg.

Dette er i tråd med konklusjoner fra Verdensbanken, som i flere rapporter konkluderer med at vekst som stammer fra investeringer i landbruket, er to til fire ganger mer effektivt enn investeringer i hvilke som helst andre sektorer. Caritas Norge gir matvarehjelp til 2500 husholdninger i Niger.

7		Fra biskop Bernt Eidsvigs kalender*
22/9	Møte med Pastoralrådets arbeidsutvalg, Messe hos Søstrene av det Hellige Kors, Lillestrøm	
23–27/9	Den nordiske bispekonferanse, Oslo	
28/9–1/10	London	
2/10	Boklansering; «Katolsk kirkeliv»	
3–6/10	Prestemøte, Mariaholm	
30–31/10	Lund	
2/11	Ledermøte for tros- og livssynssamfunn	
3/11	Temadag for prester	
5–6/11	Pastoralrådsmøte (OKB), Mariaholm	
8/11	Temadag for prester	
13/11	Innsettelse av p. Tan Duc Do som sogneprest i St. Gudmund menighet, Jessheim	
22/11	Temadag for prester	
23/11	Møte i Konsultorkollegiet (OKB)	

*Å jour per 31/8

7		Fra biskop Berislav Grgic' kalender*
23–27/9	Den nordiske bispekonferanse, Oslo	
2/10	HL Messe i Karmel	
5/10	Møte i finansrådet	
9/10	Innsettelse av ny sogneprest i Bodo	
16/10	Innsettelse av ny sogneprest i Mosjøen	
31/10	Lund	
6–7/11	Diasporasøndag (München)	
11/11	Sr. Albina (St. Elisabethsøster) 100 år	
19/11	Innvielse St. Olav katolske domkirke, Trondheim	

*Å jour per 2/9

Lund 2016

*Økumenisk
markering med
pavelig deltakelse*

Av Sven Gjessing Oppegaard

*Gåsa og katten og hanen var leie av livet her
No ville dei ut i verda og freiste si lukke der ...
Så luffa dei gjennom Skåne, og lydde på messa i Lund ...*

Fra Fabel av Jacob Sande

Disse linjene som mange av oss kjenner, og som ble sunget av Kurt Foss og Reidar Bøe, sier litt om hvilken plass Lund domkirke har hatt i deler av vårt folkeminne. Og den 31. oktober i år, 2016, vil denne kirken stå i internasjonalt fokus i forbindelse med 500-årsminnet for starten av reformasjonen.

Katolsk-luthersk minnemarkering

31. oktober er etter tradisjonen datoen for den årlige markeringen av Martin Luthers initiering av reformasjonen, da han spredte sine 95 teser om kirkes praksis og misbruk til kirkeledere og kolleger og spikret dem på døren til Slottskirken i Wittenberg.

Reformasjonsmarkeringen som finner sted 31. oktober i Lund og fortsetter gjennom hele neste år (2017), fokuserer spesielt på reformasjonens 500-årsminne. Men det som i tillegg gjør markeringen særlig spesiell i år, er at den ikke bare gjennomføres som en luthersk og protestantisk begivenhet, men som en økumenisk, katolsk-luthersk markering. Dette reflekterer at den mellomkirkelige utviklingen har ført de to partene så nært sammen at det ikke er naturlig for dem å gjennomføre minnemarkeringen av reformasjonen hver for seg.

Handlingen i Lund vil være en gudstjenstlig takksigelse for de positive resultatene som er oppnådd gjennom den internasjonale katolsk-lutherske læresamtalen i løpet av de siste 50 år.

Hvor stor betydning denne dialogen og dens resultater tillegges av de to partene, fremgår av at *pave Frans* vil representere *Den romersk-katolske kirke*. Ikke bare er dette det første pavelige besøk til Norden siden 1989. Det er også første gang en pave deltar på denne måten i en offisiell økumenisk markering. *Det lutherske verdensforbund (LVF)* vil også representeres på høyeste nivå av dets *president, biskop Munib Younan* og dets *generalsekretær*

Martin Junge. Karakteristisk for denne økumeniske handlingen er ikke bare dens internasjonale og bilaterale egenart, men også de teologiske resultatene av omfattende og intense læresamtaler.

Lunds historiske posisjon

Det er flere grunner til at denne markeringen vil finne sted i Lund. Én er at domkirken her går tusen år tilbake i tid, og Lund ligger i Norden – en region med folkekirker som utgjør noen av de største medlemskirkene i LVF. Det var dessuten her LVF ble grunnlagt i 1947.

Byen Lund ble grunnlagt rundt 1020 og ble bispesete i 1060. Gjennom hele middelalderen var Lund et kulturelt midtpunkt. Men byen gikk sterkt tilbake etter reformasjonen. Da Skåne ble avstått til Sverige i 1658, ved freden i Roskilde, var Lund en småby. Men da universitetet ble grunnlagt der i 1668, begynte en ny tid for denne byen.

Lund domkirke er Nordens største romanske kirkebygg. Det ble påbegynt under Knut den hellige (1080–86) og oppført mellom 1080 og 1145. Inntil reformasjonens gjennomslag i 1536 var Lund domkirke sete for Europas største erkebispedømme. Etter reformasjonen ble Lund luthersk, men erkebispetittelen ble beholdt og knyttet til Uppsala stift. Den 15. juni 2014 ble daværende biskop i Lund, Antje Jackelén, innsatt som erkebiskop av Uppsala. Hun ble dermed den første kvinne i tjenesten som den fremste biskopen i Svenska Kyrkan.

Markeringen 31. oktober 2016

Tidlig på mandag ettermiddag den 31. oktober vil felles bønn bli holdt i Lund domkirke. Samtidig vil det være et stort arrangement på Malmö Arena. Det retter seg særlig mot de unge. Her vil artister og kor, filmer og beretninger formidle budskapet om håp, fellesskap og ansvar for verden. Bønnen i

katedralen vil overføres via en rekke TV-stasjoner og strømnetjenester. Bilder og videoer vil være tilgjengelige online gjennom hele dagen.

Når bønnen i domkirken er fullført, vil vertskapet for dagen bevege seg over til Arenaen i Malmö. Disse vil være pave Frans, LVFs president biskop Munib Younan og LVFs generalsekretær Martin Junge, erkebiskop Antje Jackelén og Sveriges katolske biskop Anders Arborelius. Pave Frans har forøvrig forlenget sitt besøk i Sverige med en dag for å feire katolsk allehelgensmesse tirsdag morgen den 1. november.

De som ønsker å være til stede på Malmö Arena, kan kjøpe billetter til SEK 120. Dette kan gjøres på arrangementets nettsted, www.Lund2016.net. Det anbefales at menigheter og andre grupper følger strømmeoverføringen i fellesskap gjennom dagen, og da gjerne katolikker og protestanter sammen.

Jubileum eller markering?

Selv om dette er en begivenhet som i vår tid er preget av glede og gir grunn til feiring, er partene enige om at begivenheten ikke skal betegnes som et «jubileum», men som en «markering», eller «minnemarkering». Grunnen

Ikke bare er dette det første pavelige besøk til Norden siden 1989. Det er også første gang en pave deltar på denne måten i en offisiell økumenisk markering.

til det er at reformasjonstiden, og den mellomliggende historien mellom reformasjonen og vår tid, inneholder mye splittelse og smerte som vi også bekjenner når vi samles om 500-årsminnet.

Den katolsk-lutherske dialogkommisjonen

Under Det annet vatikankonsil ble en katolsk-luthersk arbeidsgruppe etablert. Etter to møter på det som da (1966) var et nylig grunnlagt økumeniske forskningsinstitutt i Strasbourg, anbefalte gruppen at en offisiell dialog på internasjonalt nivå burde etableres. I tråd med dette besluttet LVF og det som på katolsk side i dag heter *Det pavelige råd for fremme av kristen enhet* (PCPCU)¹, å starte en slik offisiell

teologisk læresamtale. I 1967 ble den første dialogkommisjonen av denne typen sammenkalt, og den har kommet sammen til årlige møter frem til denne dag. Kommisjonens offisielle navn i dag er *Den luthersk-romersk-katolske kommisjon for enhet*.²

Dialogens temaområder

Allerede den første runden av katolsk-luthersk dialog oppnådde en betydningsfull konsensus omkring forståelsen av *Evangeliet og kirken* (1972). Deretter fulgte viktige rapporter om *Nattverden* (1978) og *Det kirkelige embetet* (1981). Denne første dialogfasen førte frem til en felles visjon som ble publisert i 1986 med tittelen *Facing Unity*. Her ble det tatt til orde for at den enigheten som var oppnådd på viktige punkter, snart burde lede til konkrete økumeniske vedtak. Og det var etter en ny dialogrunde som tok for seg *Kirke og rettferdiggjørelse* (1993), at LVF og PCPCU besluttet å forberede en offisiell internasjonal felleserklæring om rettferdiggjørelseslæren.

Når det gjelder resultater så langt, er det nettopp Den katolsk-lutherske *Fellesserklæring om rettferdiggjørelseslæren* fra 1999 som må nevnes. Dette er den mest tungtveiende økumeniske

erklæringen som er blitt vedtatt mellom katolikker og lutheranere så langt.

Metoden som er brukt i fremstillingen av *Fellesserklæringen*, er utviklet ved Strasbourg-instituttet. Den gir plass for såkalt «differensierende konsensus», det vil si at den enigheten som oppnås, gir rom for spesifiserte forskjeller til gjensidig prøving og videreutvikling. Som økumenisk metode har denne fremgangsmåten lyktes i å sette en stopper for 500 år med konflikt i forståelsen av rettferdiggjørelsen, samtidig som den kaster lys over gjenstående oppgaver.

Noe av dette kan en se resultat av i den første rapporten etter *Fellesserklæringen*, det vil si den store rapporten om *Kirkens apostolisitet* (2006).

Tematiske relasjoner mellom katolikker og lutheranere i dag

For øvrig er partenes dialogresultater beskrevet i kommisjonens dokument *Fra konflikt til fellesskap*, som ble publisert i 2013 og utgitt på norsk høsten 2015 (St. Olav forlag). For få måneder siden presenterte kommisjonen også en felles liturgi for økumeniske markeringer under tittelen *Felles bønn* (*Common Prayer*).

Fra konflikt til fellesskap gir det klarste uttrykk for den teologiske status i de teologiske samtaler i dag. Dokumentet tar for seg fire emner i Luthers teologi (jf. avsnitt 94f.). Det skjer i det teologiske hovedkapitlet IV (s. 39–71). De fire temaene er *rettferdiggjørelsen*, *nattverden*, *embetet* og *skrift og tradisjon*. I dette dokumentet blir disse fire lutherske emnene gjort til gjenstand for kommentar fra katolsk side, etterfulgt av felles redegjørelser for hvordan emnene er blitt behandlet i dialogen.

Om dette hovedkapittel IV heter det (avsnitt 92):

I dette kapitlet er katolikker og lutheranere sammen om å presentere noen av de viktigste teologiske standpunkter som Martin Luther utviklet. At beskrivelsen er felles, betyr ikke at katolikkene er enige i det Martin Luther sier, slik som det presenteres her. Det er et stadig behov for økumenisk dialog og gjensidig forståelse. Likevel har vi kommet såpass langt på vår økumeniske reise at vi kan lage denne felles beretningen.

Med disse ordene fra den katolsk-lutherske dialogkommisjonen avrunder vi denne presentasjonen av «Lund 2016». La oss – katolikker og lutheranere – forberede oss på denne begivenheten med forventning og bønn. La oss ledsage den i vårt lokale gudstjenestetiv, så begivenheten og dens frukter kan berike våre ulike økumeniske fellesskap.

Sven Gjessing Oppegaard er pensjonert prest i Den norske kirke. Tidl. sokneprest på Hamarøy, lektor ved Det praktisk-teologiske seminar (UiO), domprost i Nidaros og ass. generalsekretær i Det lutherske verdensforbund (Genève).

¹ Eng.: Pontifical Council for Promoting Christian Unity (PCPCU)

² Eng.: The Lutheran-Roman Catholic Commission on Unity

Sarkofagfragmentet i St. Olavs domkirke

Av Siri Sande

Et pavebesøk etterlater mange spor, både synlige og usynlige. I anledning pave Frans' nært forestående reise til Sverige har St. Olav kirkeblad bedt arkeolog Siri Sande presentere et av de konkrete minnene fra forrige gang en pave var i Norden.

I St. Olav kirke i Oslo befinner det seg et relieff-fragment som mange kanskje går forbi uten å vie særlig oppmerksomhet. I forbindelse med pave Johannes Paul II's besøk i Norge i 1989 ble fragmentet skjenket kirken av familien L'Orange, dvs. de pårørende til Hans Peter L'Orange (1903–1983), Norges første professor i klassisk arkeologi og den første bestyrer av det norske institutt i Roma, en institusjon som for en stor del er hans verk.

Beskrivelse

Fragmentet, som tilhørte en sarkofag, er dekket av figurer i relieff. Det måler 40,0 cm i høyden og 37,5 cm i bredden, og materialet er marmor. Fragmentet er uregelmessig brutt ut av sin kontekst nederst og til høyre. Toppen, som utgjøres av en glatt horisontal list, er bevart i likhet med venstre side. Sistnevnte er ikke helt rett, men lett bølget, hvilket skyldes at den danner en serie slyngede linjer som skal forestille vannstrømmer. Disse springer ut fra en stor stein eller klippe øverst i venstre hjørne. En høy mann, tydeligvis midtfiguren i den scenen som skildres, står og peker på klippen med en lang stav. Stavens oppgave er dels å henlede betrakterens oppmerksomhet på klippen, dels å synliggjøre den kraft som utgår fra mannen som holder den. Mannen bærer kjortel, og over den en gresk kappe som kalles *himation*. I romersk kunst karakteriserer den åndsmennesker, hovedsakelig filosofer.

Nederst til venstre ser man to små menn som kneler for å drikke av vannstrålen. De bærer runde «kosakkluer» i skinn. En større mann med samme type lue står mellom klippen og hovedpersonen. Han bærer kjortel og en kappe som ligger i en bue over brystet. Dette er et *paludamentum*, en typisk militærkappe som viser at mannen er soldat. Ytterst til høyre ser vi en mann med samme slags kappe. Han vender

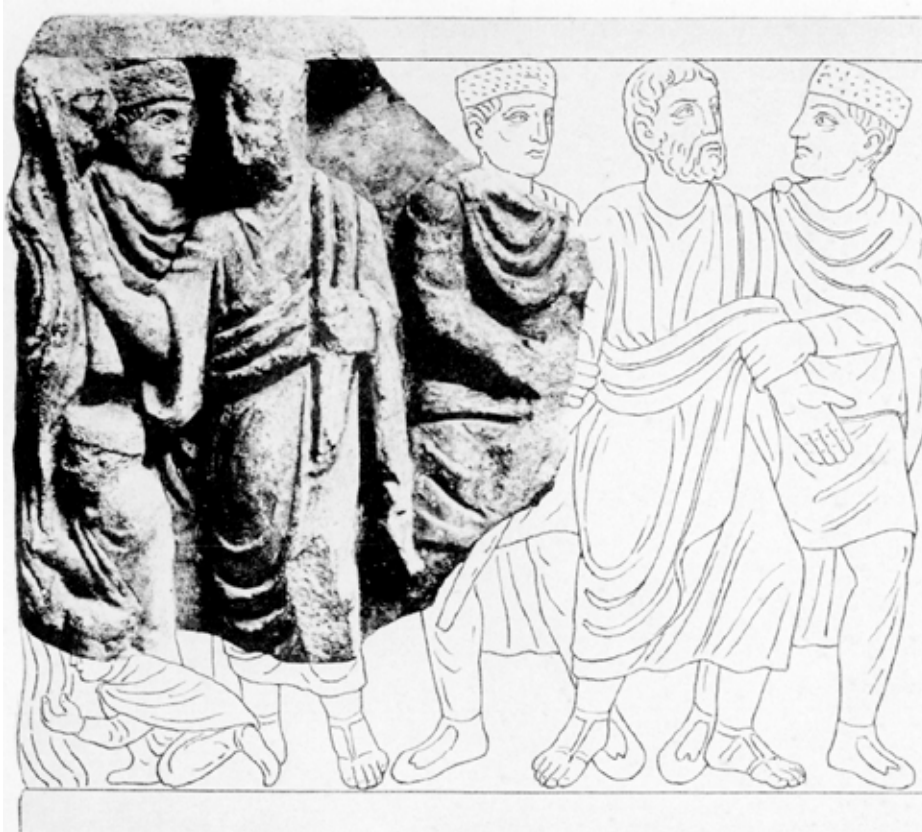
Fragmentet slik det fremstår i dag. Foto: Peter Bjerke

seg i motsatt retning av hovedpersonen og tilhører rimeligvis en annen scene.

Rekonstruksjon

L'Oranges fragment er publisert av Joseph Wilpert, et av de store navn innen kristen arkeologi i det 20. århundre. Han arbeidet for det pavelige arkeologiske akademi og var en venn av L'Orange. En av Wilperts mest kjente publikasjoner er *I sarcofagi cristiani antichi*, som utkom i tre bind mellom 1929 og 1936. I det tredje bindet, som er et supplementsbind, er L'Oranges fragment publisert. Der skriver Wilpert at fragmentet er «nel Museo di Oslo». Øyensynlig trodde Wilpert at det bare fantes ett museum i Oslo. L'Oranges må ha fortalt Wilpert at han ville gi fragmentet til et museum, men denne planen ble det ikke noe av. Fragmentet ble værende i L'Oranges lille private samling av romerske marmorfragmenter som han brakte til Norge like før annen verdenskrig. På den tiden kunne man fremdeles utføre antikk kunst ut fra Italia hvis den ikke var spesielt verdifull eller unik.

Fragmentet til L'Orange var langt fra unikt, for som vi ser av fig. 2, som gjengir illustrasjonen i Wilperts

Fragmentet i Wilperts rekonstruksjon

publikasjon, har Wilpert rekonstruert det i en strektegning. Dette kunne han gjøre fordi scenen på fragmentet er kjent fra en rekke tidligkristne sarkofager, som nærmest ble masseprodusert i første halvdel av det 4. århundre. Produksjonen skjøt fart etter år 313, da Konstantin den Store og hans medkeiser Licinius utstedte det såkalte toleranseedikt, som tillot romerske borgere å velge sin religion uten å bli gjenstand for forfølgelser. Dette gjorde at forbudte religioner, blant andre kristendommen, nå offisielt ble tillatt.

L'Oranges fragment stammer antagelig fra perioden 310–320, for det er utført i samme «folkelige» stil som den man finner i relieffene på Konstantins triumfbue i Roma (ca. 312–315). Verkstedet som laget disse relieffene, produserte også sarkofager.

Motivet

Den type sarkofag som L'Oranges fragment tilhørte, viste hovedsakelig scener fra evangeliene med hovedvekt på Kristi undergjæringer. Episoder fra apostelen Peters liv var også populære.

Mens relieffet i St. Olav kirke er et fragment, er «Den dogmatiske sarkofag» et velbevart eksempl på en sarkofag med motiver fra Peters liv.

Og det er en slik scene fragmentet viser: Peter som slår vann av en klippe for å døpe sine fangevoktere. En av dem står vendt mot ham, mens to andre drikker av den mirakuløse vannstrålen. «Å drikke livets vann» var i tidligkristen tid en metafor for dåpen. Her er det altså snakk om en symbolsk dåp, siden den virkelige dåpen foregikk ved neddykking i et basseng.

Joseph Wilpert, som var prest i tillegg til å være arkeolog, ville gjerne tolke alle scener på tidligkristne sarkofager som illustrasjoner til Bibelen. Han mente at scenen som vi ser på Fig. 1 og 2, viste episoden med den romerske høvedsmannen Kornelius, som ble døpt av Peter sammen med sin familie (se Apg 10). Senere forskning mener imidlertid at scenen ikke har noe med Kornelius å gjøre, men at den illustrerer en apokryf beretning om Peters siste dager, de som fulgte Romas store brann i år 64. Som kjent fikk de kristne skylden for brannen, og en hel del av dem ble henrettet, blant andre apostlene Peter og Paulus (29. juni).

Apokryfe beretninger er slike som ikke ble innlemmet i Den hellige skrift fordi de ikke ble regnet for å vær pålitelige nok. Ofte inneholder de episoder synes å være hentet ut av eventyrenes verden, men nettopp fordi de var så fargerike og underholdende, ble apokryfe beretninger populære i billedkunsten. Om Peter og Paulus fortelles det for eksempel at begge ble kastet i det mamertinske fengsel, som man ennå kan se under kirken S. Giuseppe Falegname, som ligger i skråningen opp mot Kapitolhøyden i Roma. Dette er imidlertid lite trolig. Det mamertinske fengsel ble benyttet for farlige statsforbrytere, og for de romerske myndigheter var nok Peter og Paulus bare vanlige oppviglere. Hele historien om det mamertinske fengsel og Peter som doper fangevokterne, har anstrøk av legende.

En talende lue

Men hvordan kan man se at scenen på L'Oranges sarkofagfragment viser Peters fangevoktere som drikker av vannet? Svaret ligger i den pelsluende bærer. Det er nemlig den såkalte illyriske lue, som ble båret av politisdater under tetrarkiet og like etterpå. Tetrarkiet, eller firkeiserdømmet, ble innstiftet i år 293 av keiser Diokletian. Han og hans medkeisere kom fra

Illyria, en romersk provins som omfattet det nordøstlige Balkan. Pelslue ble båret av soldater som ikke var stridende, blant annet politisoldater.

I likhet med mange herskere med despotiske tilbøyeligheter var Diokletian i religiøs henseende konservativ, hvilket i hans tilfelle betød at han favoriserte de tradisjonelle romerske gudene. Nyere religioner, spesielt manikeismen og kristendommen, ble forfulgt, og mange av dem som fikk laget sarkofager etter toleransediktet i 313, hadde nok sett venner og slektninger som ble arrestert av politisoldater med illyrisk lue på hodet. Luen kom derfor til å bli et symbol på kristenforfølgerne. Naturligvis er det anakronistisk å la Peter bli arrestert av soldater med illyrisk lue, men de som skapte motivene med Peters arrestasjon og fengselsopphold, ønsket nok å markere sammenhengen mellom de første kristne martyrer og de som ble drept under tetrarkiet.

En velbevart sarkofag

Fig. 3 viser et eksempel på en velbevart sarkofag med motivene Peters arrestasjon og vann-underet. Denne sarkofagen kalles «Den dogmatiske sarkofag» eller «Treenighetssarkofagen», fordi en annen scene viser tre helt like menn som skaper Adam og Eva. Scenene med Peter befinner seg i sarkofagens nedre høyre hjørne, og de er speilvendte i forhold til L'Oranges fragment. Også på «Den dogmatiske sarkofag» markerer vannstrømmene et hjørne. I arrestasjonsscenen bærer Peter sin stav uten at den peker på noe bestemt, så den er vel tatt med for å vise at den skjeggete figuren er Peter i begge scenene.

Vi ser at scenene på de tidligkristne sarkofagene følger hverandre som i en tegneserie, og til venstre sees nok en scene fra samme «serie». Denne forekommer dels alene, dels sammen med Peters arrestasjon og vannunderet. Peter er fremdeles kjennetegnet ved sitt skjegg og sin stav, som denne gangen peker på en hane. Apostelen tar seg til skjegget, en gest som i antikk kunst markerer at man er betenkt eller urolig. Peter står vendt mot en skjeggløs, vakker ung mann med lokket hår. Han bærer samme «filosofdrakt» som Peter, og i sin venstre hånd holder han en sammenrullet bokrull, et tegn på visdom. Denne mannen er Kristus.

I senere kunst er Kristus oftest fremstilt med skjegg, og derfor vil noen lesere kanskje stusse over at han virker så ung. Han er imidlertid avbildet i overensstemmelse med det antikke mannlige skjønnhetsideal, som nettopp var en vakker yngling. Siden Kristus var det perfekte menneske, måtte han naturligvis være ung og skjønn. Med sin høyre hånd gjør han en gestus som vi pleier å tolke som en velsignelsesgestus, men som egentlig er en antikk talegestus. Kristus sier med andre ord noe til Peter, og det kan ikke være særlig hyggelig siden apostelen griper seg i skjegget. Samtaleemnet er nok den hanen Peter peker på. Her ser vi igjen hvordan staven brukes til å lede betrakterens oppmerksomhet hen på et bestemt element.

Scenen tolkes vanligvis som samtalen mellom Kristus og Peter før de gikk inn i Getsemane hage. Som kjent sa Peter at han ville dø for Kristus, men Kristus svarte at før hanen hadde galt, ville Peter ha fornektet ham tre ganger. Samtalen er omtalt i alle fire evangelier (Matt 26,30–35; Mark 14,26–31; Luk 22,31–34; Joh 13,36–38). Man kan spørre hvorfor denne scenen er tatt med i det tidligkristne ikonografiske repertoaret, for den stiller ikke Peter i et heldig lys. Kanskje er den ment å vise at Peter i likhet med oss alle var et ufullkomment menneske, men vi kan som ham reise oss etter å ha falt.

Talende kunstverk

De kristne sarkofagene som ble laget etter toleransediktet i 313, har et klart og enkelt budskap. Opprinnelig var det enda klarere siden sarkofagen i likhet med annen antikk skulptur var malt. Det at figurene hadde forskjellig fargede drakter, gjorde at man lettere kunne skille episodene i «tegneserien» fra hverandre. Sammenligninger med katakombemalerier viser at kjortlene og kappene til Kristus og apostlene vil ha vært hvite eller gulhvite, mens soldatenes drakter var mer fargerike.

Hvis man har litt kjennskap til antikke drakter og gester og ikke minst kjenner sin bibelhistorie, kan man «lese» disse kristne sarkofagene nesten som en bok. Av motivene kan vi skjønne at Romas kristne på 300-tallet har hørt de samme bibelske beretningene som de vi i dag lytter til i kirken. Ved å skjenke et sarkofagfragment som viser Romas første pave, har familien

L'Orange synliggjort de tette bånd som binder samtidens katolikker til Den Evige Stad.

Siri Sande er professor emeritus i klassisk arkeologi ved Universitetet i Oslo. Fra 2003 til 2007 var hun bestyrer for Det norske institutt i Roma, institusjonen som Hans Peter L'Orange i sin tid bygget opp.

St. Olav

St. Olav bokhandel har følgende åpningstider i høst:

TIRSDAG, ONSDAG OG FREDAG:
10–16
TORSDAG: 10–17
LØRDAG: 11–15
SØNDAG: 12.30–14

Velkommen til en trivelig handel!

Husk også at du kan bestille fra nettbutikken (stolavbok.no).

Av Bjørn Are Davidsen

Behandlingen av Maria Magdalena

– Kirken er ekspert på å skjule sannheten og undertrykke kvinner. Bare se på Maria Magdalena. Hun var gift med Jesus, men ble svartet som hore og skrevet ut av historien!

Noen samtaler er lett å huske. Felles for dem jeg har hatt om Maria Magdalena, er overbevisningen om at behandlingen av henne bekrefter hva Kirken står for. Det hele handler om kvinnehat og seksualangst. Det viser hvor opptatt kristne er av å fortrenge historiske kilder som går dem imot.

Påskedokumentar. Og vi møter det ikke bare i lunsjen. Magdalena er synlig i alt fra TV-dokumentarer til alternativbevegelsens påstander om å kanalisere henne fra en annen dimensjon. Ett eksempel var da NRK påsket i fjor viste dokumentaren *Mysteriet Maria Magdalena*. Programlederen Melvyn Bragg tilrettela *Jesus Christ Superstar* for film i 1973. Programomtalen understreker at hun er Bibelsens «mest gåtefulle og kontroversielle figur»:

«Hun er til stede ved Jesu korsfestelse, og hun er vitne til hans oppstandelse. Hvorfor blir hun først og fremst husket som den prostituerte kvinnen som forførte Jesus Kristus? Melvyn Bragg avdekker den virkelige historien bak Maria Magdalenas legendariske status, fra hennes vitale rolle i kristendommens første århundre og frem til hennes rolle i nåtidens *Jesus Christ Superstar* og *Da Vinci-koden*.»

Nå ønsker heldigvis Bragg mer å løfte frem Magdalena enn å avvise kristen tro. Han bekrefter at det er et godt argument for Jesu oppstandelse at evangeliene forteller at Maria og andre

kvinner var de første øyenvitnene. Hadde man bare funnet på dette, ville det vært langt mer overbevisende å nevne menn. Kvinner hadde lavere troverdighet siden man tenkte de hadde lett for å være innbilske og hysteriske.

Bragg er også forbilledlig når han kommer til pave Gregor den stores preken fra år 591, der han skaper seg en Maria Magdalena av flere kvinner i Det nye testamentet, blant annet en prostituert. Bragg fremhever at poenget ikke var å rakke ned på henne, men å vise at selv «falne kvinner» kunne bli sterke vitner om Guds nåde. Man skal ha misforstått kristen tro grundig hvis man oppfatter det som negativt. I så fall ville de første som ble svartet, være Jesu mannlige apostler, ikke minst Paulus som til og med hadde forfulgt de kristne.

Kildene. Bragg er ikke like god når han leter etter alternative kilder, som gnostiske tekster fra århundrene etter Jesus. Heldigvis vedgår han at de eldste og beste dokumentene er i Det nye testamentet. Det forhindrer ikke at han mener andre kilder kan gi et hint om hvordan Magdalena egentlig var. Uten å gi noe svar på hvorfor tekster fra fem generasjoner etter hennes død gir et troverdig bilde. Få ville tatt noe jeg fant på om Henrik Wergeland som et hint om den *egentlige* historien.

For i motsetning til hva vi kan lese i bøker som *Da Vinci-koden*, ser ikke historikere tekster som *Filipevangeliet* og *Maria Magdalenas evangelium* som kilder til Jesus eller Maria. Og ikke bare fordi Kirken skulle mislike tanken om at de var gift. Selv om man skulle ta på alvor at «Frelserens ledsagerske er Maria Magdalena» og at apostlene er fornærmet fordi Jesus elsket henne «høyere enn alle disiplene og pleide ofte å kysse henne på» (antagelig *munnen*, det er et hull i manuskriptet vi har), handler dette ikke om ekteskap eller sex.

I realiteten har ordet «ledsagerske» (koinonos) mange betydninger, i bredden fra «følgesvenn» til «forretningspartner». Kyss på munnen handler om å overføre åndelig kunnskap, slik gnostiske mestere gjorde.

Kanskje er det mest avslørende når Braggs intervjuer Tim Rice, mannen

bak manuset til *Jesus Christ Superstar*. For hvilke alternative kilder brukte Rice for å fremstille kvinnen som synger så sårt om at hun ikke vet hvordan hun skulle elske Jesus? Svaret er *ingen*. Fremfor research hentet Rice det hele fra sitt eget behov og bakhode. Maria var nødvendig for å forsterke følelser og drama.

Stadig større rolle. Går vi i stedet til de eldste kildene, ser vi ikke at oldkirken skrev Magdalena ut av Bibelen. Tendensen er motsatt. Ja, hun nevnes ikke blant vitnene til oppstandelsen i Paulus' første brev til korinterne fra 50-tallet (se 1 Kor 15), muligens fordi kvinners vitnesbyrd var mindre verdt enn menns. Men i stedet for å skrives ut av historien, ble hun skrevet inn.

Samtlige fire evangelier – skrevet etter Paulus' brev – gir Maria Magdalena en sentral rolle som vitne om den tomme graven og i det første møtet med den oppstandne. Det siste av dem, Johannesevangeliet, gir henne størst plass og betydning.

Det stanser ikke der. Rundt år 200 kaller kirkefaderen Hippolyt henne for «apostel for apostlene». En mer sentral rolle er vanskelig å finne. I middelalderen er hun en av de mest dyrkede helgener. I et langt kapittel i «Den gylne legende» fra rundt 1260 kalles Magdalena igjen for «apostlenes apostel». Hun opptrer som forkynner, misjonær og kirkegrunnlegger.

Denne legendesamlingen var i over to hundre år den mest populære oppbyggelsesboken. Magdalena konkurrerte med Jomfru Maria om å være Kirkens mest populære helgen. Noe som viser seg i alt fra nonneordener til colleger i hennes navn ved både Cambridge (1428) og Oxford (1448).

Kanskje stemmer det godt at behandlingen av henne bekrefter hva Kirken står for.

■
Bjørn Are Davidsen er knyttet til foreningen Skepsis og har skrevet flere bøker og artikler om myter og vandrehistorier om vitenskapshistorien og den europeiske middelalderen.

Ny prestegård i Bodø

Da St. Eystein menighet i Bodø nylig skulle male prestegården, fant de råte i veggene. Ved nærmere undersøkelser kom det alvorlige råteskader for dagen, som følge av feil ved konstruksjonen. Omfanget var så stort at stiftet besluttet å bygge ny bolig. Denne vil bli plassert langs Hernesveien, øst for nåværende bolig. Arkitektfirmaet Husfolket v/ arkitekt Kirsti Nyland har tegnet huset, som blir i to etasjer uten kjeller. Første etasje vil romme kontor og en gjesteavdeling med to soverom, kjøkken etc. I andre etasje blir boligen for presten. Det vil med det første bli søkt om rammetillatelse.

♦ Melding fra Tromsø stift

God søkning til St. Eystein skole

Rundt tiden for skolestart spanderte Avisa Nordland både forsiden og et flott oppslag inne i avisen på Norges nordligste katolske skole. I tillegg til å fortelle at skolen hadde god søkning og venteliste på enkelte trinn, presenterte avisen også St. Eysteins planer for utvidelse. – Vi håper å kunne ta imot 130 elever, mot dagens 85, forteller rektor.

St. Eystein skole startet i 2004, da kun med barnetrinnet. Høsten 2008 kunne skolen utvide med ungdomstrinn.

♦ St. Olav

Kjempet om ærefull tittel

Foto: Liv Arnele Wærnes

Onsdag den 10. august ble Akersveien fylt opp av barn og unge fra ni av landets menigheter. Fra Tromsø i nord, Kristiansand i sør, Stavanger i vest og Lillehammer i øst strømmet de spente og ivrige inn til hovedstaden. De var kommet for å delta i norgesmesterskapet i ministrering, et arrangement med lang tradisjon i det katolske ungdomsarbeidet i Norge. Årets tema var «Det er en stor ære for oss å kunne tjene Deg». I løpet av fem dager samlet deltagerne seg til bønn hver morgen og kveld, og de deltok og ministrerte i messer. Prestene sørget for opplysende temaøker, og lederne bidro med gøyale leker. Slik gjennomgikk deltagerne et fyldig og spennende program bestående av både sosialt, kateketisk og åndelig innhold!

Fredagen startet de innledende rundene til konkurransen, som i form av et rebusløp skulle teste ministrantenes kunnskaper om sakramentene, Bibelen, helgener og liturgisk utstyr, samt etterprøve deres evne til å gjennomføre ulike deler av messen på en best mulig måte. Seks lag kvalifiserte seg videre til finalen, hvor lagene på ny skulle vise sine ferdigheter i både forberedelse og feiring av liturgien, samt ministreringens estetiske form. Selv om finalen ble holdt i en matsal, en kost ble brukt til bispestav og p. På brukte en mitra som kunne ligne på en Selbu-vott, klarte alle ministrantene å oppføre seg like ærbødig som om de skulle vært midt i liturgien i et ordentlig kirkerom. De som til slutt klarte å overbevise det strenge og kritiske dommerpanelet panelet bestående av både geistlige og legfolk, var St. Stefanus ministrantlag fra Bergen! Ministrantene fra Kristiansand måtte gi fra seg sitt gullkors og nøye seg med andre plass og det store St. Mikael's-ikonet som premie. Som om det ikke var nok for Bergen å ha vinnerlaget; også

St. Tarcisius fra St. Paul fikk medalje – bronseplassen kvalifiserte til et alterkrusifiks i premie.

På tross av aldersforskjeller, nasjonal- og geografisk tilhørighet og ikke minst en nervepirrende konkurranse, har vi alle fått oppleve et unikt fellesskap – et fellesskap rotfestet i vår tro og i vår tjeneste for Gud, Kirken og verden.

♦ Mathias Ledum

Nye klokker ringte til olsokmesse i Trondheim

De seks kirkeklokkene til nye St. Olav domkirke i Trondheim ble innviet av biskop Bernt Eidsvig på selveste olsok. Det ble en beveget stund for dem som deltok, fra selve signingen av klokkene mens de sto på bakkenivå til alle seks klokker ble løftet mot sky og satt på klokketårnets topp.

Dyktige polske arbeidsfolk fikk det til å se enkelt ut å få 1,3 tonn kirkeklokker på plass. Etter seremonien ble det prøvering i klokkene, lyden ble justert, og til pontifikalmessen i Nidarosdomen ble det ringt fra klokketårnet i nye St. Olav domkirke for aller første gang. Nå må vi vente til kirkeinnvielsen den 19. november før vi får høre klokkene Glad, St. Olav, St. Eystein, Sta. Sunniva, St. Hallvard og St. Torfinn ringe igjen. Klokken Glad er oppkalt etter den sagnomsuste kirkeklokken som bar samme navn i Clemenskirken, den aller første kirken i Nidaros. Den ringte av seg selv

både da Hellig Olavs legeme ble lagt i kirken og da Magnus den gode ba til Gud og hellig Olav om hjelp i et avgjørende slag.

♦ *Fra trondheim.katolsk.no*

Katolsk friluftsmesse i Sarpsborg

Foto: Rev. Thore Heggen

Søndag den 26. juni ble det feiret pontifikal friluftsmesse i St. Nikolas kirkeruin i Sarpsborg. Byen ble grunnlagt av kong Olav Haraldsson, senere St. Olav, i år 1016. Sarpsborg har derfor feiret sitt 1000-årsjubileum i år, og den katolske messen i kirkeruinen var én av de mange markeringene av dette.

Foto: Rev. Thore Heggen

Biskop Bernt Eidsvig var hovedcelebrant i messen. Omkring 300 mennesker deltok – de katolske menighetene i Østfold hadde satt opp egne busser. St. Birgitta menighet i Fredrikstad sto ansvarlig for arrangementet.

St. Nikolas kirkeruin danner sentrum i Borgarsyssel museumsområde og er årsaken til at museet ble grunnlagt på dette stedet. Kirken ble oppført i middelalderen, trolig så tidlig som 1115, og ble ødelagt i bybrannen i 1567. Ruinene ble gravd fram i 1916. De blir flere ganger i året benyttet til ulike kirkelige arrangementer, især ved olsok, men dette er kanskje eneste gang i moderne tid at en gudstjeneste med helt katolsk liturgi har funnet sted i ruinparken.

♦ *Vidar Olaussen*

NEK-leir – suksessen fortsetter

Over 40 deltagere – alle over 55 år – nøt dagene på Norges eldre katolikkers (NEKs) sommerleir på Mariaholm i juli. Leirprogrammet var variert og besto av både messer, bønn, åndelige impulser, felles sang, bading, tur til Romsåsgruvene etc.

Årets leirprest var p. Arne Fjeld OP, som over to dager fortalte om John Henry Newmans vei til katolisismen og hans liv som katolsk prest og senere kardinal.

Hyggelig var det å få besøk av biskop Eidsvig, som holdt foredrag om Sigrid

Undset. Mer spesifikt var temaet den katolske forfatterinnens forhold til nazismen og hennes vanskeligheter med å finne seg til rette etter at hun kom hjem til Norge fra Amerika etter krigen.

Elisabeth Golding har stått i brejsjen for å få installert to trappeheiser på Mariaholm – utrolig flott! På årets leir hadde vi en deltager som er 100 % rullestolavhengig, som for første gang kunne «kjøre» opp og ned uten problemer. Trappeheisene ble høytidelig «innviet» ved biskoppelig velsignelse og snorklipping av Elisabeth.

Kveldene gav tid til underholdning, katolske anekdoter, dikt, sang og musikk, snacks og noe godt å leske seg på i den flotte og varme sommernatten.

Vi gleder oss allerede til neste sommer!

♦ *Ewa Bivand og Nikoline Myklevik*

Tamilsk valfart til Mariaholm

Den årlige tamilske mariavalfarten til og samlingen på Mariaholm – den tolvte i rekken – fant sted 4.-7. august og samlet omlag 1000 troende.

Biskopen av Jaffna på Sri Lanka, Justin Gnanapragasam, celebrerte lørdagens vesper og søndagens festmesse.

♦ *St. Olav*

Pavens bønneintensjoner 2016

September

Generell intensjon

At enhver må bidra til det felles beste og til å bygge et samfunn som setter enkeltmennesket i sentrum.

Misjonsintensjon

At kristne må bli seg mer bevisst på sitt evangeliseringsoppdrag ved å ta del i sakramentene og reflektere over Skriften.

Oktober

Generell intensjon: Journalister

At journalister i sitt arbeid alltid må være motivert av respekt for sannheten og en sterk etisk drivkraft.

Misjonsintensjon: Verdensmisjonsdagen

At verdens misjonsdag i alle kristne fellesskap må fornye evangeliets glede og ansvaret for å forkynne det.

November

Generell intensjon: Land som mottar flyktninger

At landene som tar inn et stort antall tvangsforflyttede mennesker og flyktninger, må oppleve at deres solidariske anstrengelser mottar støtte.

Misjonsintensjon: Samarbeid mellom prester og legfolk

At prester og legfolk må samarbeide til tjeneste for fellesskapet i menigheter uten å gi etter for fristelsen til å bli motløse.

Muslimere kondolerte biskop Eidsvig

Ni representanter fra Oslos muslimske miljøer samt fungerende Oslo biskop Anne May Grasaas (Dnk) møtte 2. august biskop Eidsvig for å kondolere og uttrykke sorg og støtte etter IS-angrepet på den franske presten Jacques Hamel. Initiativet til møtet kom fra sjefsiam Sенаid Kobilica i Det Islamske Fellesskap for Bosnia og Hercegovina og ble formidlet gjennom Ingrid Rosendorf Joys i Samarbeidsrådet for tros- og livssynsamfunn.

– Møter som dette vil være viktige fremover. Vi har som trossamfunn felles mål og felles forståelse av troens frukter som er fred og sannhet, sa biskop Bernt og takket for støtte og all sympati.

Representantene fra de muslimske miljøene var krystallklare i sin fordømmelse av ugjerningen i Frankrike og tok skarp avstand fra alle former for ekstremisme og terrorisme.

– Ekstremistene må innse at de aldri vil vinne. Denne hendelsen rystet oss alle. Ekstremistene vil skape skiller, men vi må gå tettere sammen, sa forstander Basim Ghozlan i Rabita.

Imam Hamid Faruk i Islamic Cultural Center sa hendelsen i Frankrike hadde sjokkert det muslimske miljøet i Norge.

– Det finnes intet sted i Koranen hvor drap på religiøse kan forsvares. Muslimere skal ha respekt for alle religiøse mennesker. IS er mot islam, uttalte han.

Det interreligiøse «toppmøtet» ble avrundet med et ønske om en felles handlingsplan for ungdom, samt nye samtaler i tiden som kommer. Biskop Eidsvig ble også invitert til å tale under fredagsbønnen i en av Oslos moskeer i høst.

♦ KI-Katolsk informasjonstjeneste (Oslo)

Slovakiske messer i Loen

For et års tid siden kom det en omfattende petisjon til Oslo katolske bispedømme fra slovakiske katolikker i Loen om prestelig betjening på eget språk. Loen ligger i Lobukta innerst i Nordfjord, i Stryn kommune i Sogn og Fjordane fylke. Det viser seg at Loen er det stedet i Norge som har sterkest

P. Celuch med den slovakiske gruppen utenfor Loen kirke (Dnk).

konsentrasjon av slovakere, og disse er hovedsakelig katolikker.

Loen hører til St. Paul menighet, Bergen, og betjenes av kapellanen som residerer i Førde. Noe permanent slovakisk prestetjeneste i Loen er nok ikke aktuelt i dag. Men bispedømmet har nå fått til en ordning med prestelig besøk fra Slovakia noen ganger i året. På forsommeren besøkte p. Peter Celuch fra erkebispedømmet Košice for første gang Loen og den slovakiske gruppen der.

♦ Innvandrersjelesorgen i OKB

13 nye kardinaler i november?

Pave Frans forbereder et konsistorium den 20. november hvor tretten kardinaler skal kreeres. Dette melder tidsskriftet America Magazine, som utgis av pavens jesuittiske medbrødre i USA. Dette konsistoriet skal avholdes samtidig med avslutningen av det hellige år og vil bli det tredje i Frans' pontifikat. Ifølge America Magazine vil navnene på de nye kardinalene bli offentliggjort i midten av oktober.

De skriver at erkebiskopene Juan José Omella y Omella av Barcelona og Carlos Osorio av Madrid skal være relativt sikre kandidater. I tillegg skal et nytt absolutt flertall av europeere i det neste konklavet gjøres de facto umulig ved kreeringen av tallrike nye ikke-europeere til kardinaler.

I dag er det 111 stemmeberettigede kardinaler, men fire av dem vil fylle åtti år før dette (mulige) konsistoriet. Av de 107 gjenværende kommer 51 fra Europa (nesten halvparten av dem fra Italia), Latin-Amerika har 15 kardinaler, Nord-Amerika 13, Asia 13, Afrika 12 og Oseania 3 kardinaler. Disse kommer fra 59 ulike land, men paven vil sørge for at ideen om Kirkens universalitet vil komme enda sterkere til uttrykk.

Tendensen i pave Frans' kreering av kardinaler så langt har vært å gi periferiene forrang fremfor de historiske kardinalerkebispedømmene. Derfor regnes det med bare tre nye fra Europa, de to nevnte spanske og erkebiskop Jozef De Kesel av Mechelen-Brussel/Malines-Bruxelles. Men i Afrika og Asia kan det være at noen bispedømmer får kardinal for første gang.

♦ Kathpress/Katolsk informasjonstjeneste (Oslo) (pe)

Biskop avsatt etter tildekking av misbruk

Pave Frans har innvilget avskjedssøknaden fra erkebiskop Aldo di Cillo Pagotto av Paraiba i Brasil. Den 66-årige erkebiskopen har ifølge brasilianske nyhetsmedier allerede vært suspendert i ett år fordi han har tatt inn i sitt bispedømme prester og seminarister som hadde misbrukt mindreårige og derfor var blitt kastet ut av andre biskoper. Pagotto selv erklærte at han var blitt offer for sin egen naivitet fordi han hadde villet gi dem en ny sjanse. Også erkebiskopen selv skal ifølge mediene ha hatt upassende seksuelle kontakter. Vatikanet innledet en intern undersøkelse.

I meldingen fra Vatikanet heter det kun at paven har innvilget Pagottos avskjedssøknad etter kanon 401 paragraf 2 i den katolske kirkeretten. Der heter det at en bispedømmebiskop som på grunn av sykdom eller en annen tungtveiende grunn har blitt ute av stand til å ivareta pliktene i sitt embete, blir strengt oppfordret til å tilby sin avskjed fra embetet.

Etter suspensjonen av erkebiskop Anthony Sablan Apuron (70) av Guam på grunn av beskyldninger om seksuelt misbruk den 6. juni, er tilfellet Pagotto det andre etter pave Frans' *motu proprio* fra begynnelsen av juni. Denne foreskriver avsettelse av en biskop som har gjort seg skyldig i grov uaktsomhet i handlinger angående misbruk av mindreårige eller av voksne som trenger beskyttelse.

Slike tilfeller skal behandles strengere enn andre biskoppelige embetsforømmelser til skade for enkeltpersoner eller fellesskap. Der må «svært alvorlige» forømmelser bli påvist for å fjerne en biskop eller tilsvarende fra embetet. Pavens formaning hadde tittelen *Come*

una madre amorevole («Som en elskende mor») og trer i kraft den 5. september.

♦ Kathpress/Katolsk Informasjonstjeneste (Oslo) (pe)

Nytt «departement» for familie, lekfolk og liv

Pave Frans har opprettet et nytt dikasteri i Vatikanet, for familie, lekfolk og liv. Ifølge statuttene som ble kunngjort 4. juni, skal det nye kontoret «fremme den pastorale omsorgen for familien, opprettholde verdigheten og det grunnleggende gode ved ekteskapets sakrament, fremme Kirkens rettigheter og ansvar i samfunnet». Dette handler om at «familien som institusjon alltid skal kunne ivareta sine funksjoner både i Kirken og i samfunnet».

Dikasteriet vil vie «ekstra oppmerksomhet til lekfolkets spesielle kall til å gjennomsyre og perfektionere de jordiske ting», heter det videre i statuttene.

Det nye «departementet» for familie, lekfolk og liv trer i funksjon 1. september 2016. Samtidig oppløses både Det pavelige råd for lekfolket og Det pavelige råd for familien. Det pavelige akademiet for liv vil, på grunn av sin særskilte kompetanse, bli tilknyttet den nye institusjonen.

Ved avslutningen av familiesynoden i oktober 2015 annonserte paven sin intensjon om å etablere et nytt dikasteri, og han nedsatte en kommisjon som fikk i oppdrag å definere og avgrense dets arbeidsområder. Ifølge en uttalelse fra Vatikanet godkjente pave Frans det nye dikasteriets statutter ad experimentum, etter anbefaling fra kardinalrådet som har ansvar for reformutviklingen av den romerske kurie.

Den nye vaticanenheten får altså arbeidsområdene lekfolkets apostolat, ekteskapet og familien i Kirkens liv. Avdelingen vil få en prefekt, assistert av en sekretær som ifølge statuttene kan være lekperson, samt tre leke undersekretærer. Medlemmene vil inkludere både sølibatære og gifte, kvinner og menn, fra hele verden.

♦ Radio Vaticana/EWTN

Den hellige Maria Magdalena «forfremmet»

Pave Frans har bestemt at den hellige Maria Magdalenas dag, 22. juli, ikke lenger bare skal være en obligatorisk minnedag, men en festdag. Apostlene har allerede sine festdager, og nå skal altså hun som av flere er blitt kalt for «apostlenes apostel», også få sin fest.

Dekretet fra kardinal Sarah, prefekt for Kongregasjonen for Gudstjenesten og Sakramentsordningen, er datert 3. juni, altså på dagen for Jesu hjertefest. Sammen med dekretet kom en ny prefasjon til bruk i messen og i tidebønnene og en forklarende artikkel av erkebiskop Arthur Roche, sekretær for Kongregasjonen.

I artikkelen, som har tittelen «apostlenes apostel», skriver Roche at det er etter pavens uttrykkelige ønske at Maria Magdalenas dag nå skal bli til festdag, og at beslutningen bør ses i sammenheng med Kirkens forsøk på å reflektere grundigere over kvinnes verdighet, den nye evangeliseringen og storheten i den guddommelige barmhjertighetens mysterium.

♦ Vatikanradioens skandinaviske avdeling

Nytt fra St. Olav forlag

John L. Allen Jr.

FORFULGT
Den globale krigen mot kristne

En av de mest respekterte journalister i USA, den bestselgende forfatteren John L. Allen Jr., presenterer sin enestående kunnskap om internasjonal politikk og den bekymringsverdige situasjonen for kristne minoriteter verden over. Fra Irak og Egypt til Sudan og Nigeria, fra Indonesia til det indiske subkontinentet, er kristne i dag verdens mest forfulgte religiøse gruppe. Allen avslører truslene og gir innsikt i hva som kan gjøres for å stoppe det han betegner som «den globale krigen mot kristne».

Kjøpes i St. Olav bokhandel eller bestilles via din lokale bokhandel.

Paven og klimaendringer

Legfransiskanerne i Oslo og Lillestrøm inviterer til **sin årlige Åpen Kveld** med foredrag som er relatert til fransiskansk spiritualitet. Dato er tirsdag 18. oktober etter kveldsmessen (18.00), og stedet er St. Hallvard kirke. Sett av dagen allerede nå!

«Alle» snakker om klimaendringer i våre dager, og en av dem som sier mest, er pave Frans. For vel et år siden utga han encyklikaen *Laudato si'*, som tar for seg endringene vi opplever når det gjelder klimaet i våre dager. Tittelen henspiller på Solsangen av Frans av Assisi der teksten *Laudato si'*, som betyr *Lovet være du*, går igjen flere ganger. Encyklikaen er oversatt til norsk og kan kjøpes i St. Olav bokhandel, butikk og på nett

Nærmere opplysninger og fullt program blir offentliggjort senere på oppslagstavlene i de katolske kirkene på Østlandet, på katolsk.no og andre steder.

St Joseph

RETRETTSSENTER
GREFSEN OSLO

St. Joseph retrettsenter høsten 2016

Våre retrett-tilbud på
St. Joseph retrettsenter på
Grefsen:

Tors 20. okt – søn 23. okt
kr 2000, – Hilde R. Myhrer, P. Erik SM

Retretter i advent

Tors 24. nov – søn 27. nov
kr 2000, – Sr. Anette CSJ, P. Erik SM

Tors 1. des – søn 4. des
kr 2000, – Sr. Marit CSJ, P. Rory SM

Tors 8. des – søn 11. des
kr 2000, – Sr. Anette CSJ, P. Rory SM

Påmelding og informasjon:
per e-post til: retrett@stjoseph.no

Tlf: 23 40 09 22 (Sr. Marit)
eller 23 40 09 34 (Sr. Christa)

VELKOMMEN TIL

TAKKSIGELSEMESSE

22. september 2016 kl. 17.00

Ved generalvikar

P. Ole Martin Stamnestrø

22. september 2016 skal vi ha en takksigelsesmesse for vår salige Moder Elisabeth Hess-elblad som ble helligkåret av pave Frans 5. juni 2016. Vi Birgittasøstrene på Tiller vil takke Gud for

den store gaven som Kirken har gitt oss og hele Kirken. En stor og sterk person som forbilde for oss, for å be og arbeide for Kristen enhet.

Hennes ord: «Denne enheten av kristne i Hans kjærlighet er min evigvarende og konstante bønn.»

For denne helligkåringen har vi Birgittasøstrene latt oversette en bok skrevet av Aldo Maria Valle, til norsk: «En pike som søkte Gud». Oversetter: Birgit Owe Svihus.

Den 22. september skal boken stilles ut for dem som ønsker å se den eller lese den. Vær vennlig å gi en gave.

Etter messen inviterer søstrene til et felles måltid i klosteret.

De som ønsker å delta ved måltidet, bes gi beskjed pr. e-post kiistift@online.no eller telefon 72 89 40 00, snarest.

Alle er hjertelig velkommen til å dele den store glede med oss.

Moder M. Patrizia med søstrene

Et uvanlig økonomisk år

Av Lisa Wade
administrativ leder i OKB

2015 har vært et uvanlig og kostbart år for Oslo katolske bispedømme. Årsresultatet ble på nærmere 16 millioner kroner i minus. Grunnet en reduksjon i inntektene på nærmere 40 prosent har bispedømmet måttet tære på egenkapitalen for å dekke løpende driftsutgifter. Inntektsfallet skyldes at myndighetene ikke ville godta en stor del av medlemsmassen som basis for tilskuddsberegningen. Denne reduksjonen er noe av grunnen til at OKB har gått til sivil søksmål mot staten.

Den uavklarte medlemsregister-saken er også viktig for å forklare reduksjonen i egenkapital. Tilbakebetalingskravet til Fylkesmannen i Oslo og Akershus er av forsiktighets-hensyn ført inn i balansen med 40 millioner kroner. Saken skal opp i Oslo Tingrett i desember, og utfallet vil være vesentlig for økonomien i OKB fremover.

Medlemssenteret i OKB har arbeidet systematisk og godt med å rydde opp i medlemsregisteret og med å få kontakt med katolikker i bispedømmet. Dette er viktig av flere grunner, også økonomisk: Tilskudde-ne fra det offentlige er nå basert på antall medlemmer som ved en aktiv handling har meldt seg inn i OKB. Med et stadig økende medlemstall i OKBs eget register – nå 141.000 medlemmer – vil inntektene øke både i 2016 og 2017. Det er likevel all grunn til å utvise økonomisk nøkternhet fremover, spesielt inntil medlemsregistersaken er endelig avklart.

Økningen i bispedømmets langsiktige gjeld skyldes primært byggingen av St. Gudmund kirke på Jessheim, en stor og viktig investering for bispedømmet.

www.okb.no

Regnskapet kan leses i dokumentet *Oslo katolske bispedømmes årsregnskap 2015* på katolsk.no

Katolsk kirkeliv i Norge gjennom 1000 år

Jan Schumacher, Else-Britt Nilsen, Bernt Oftestad, Liv Hegna, Torbjørn Olsen og biskop Bernt Eidsvåg gir oss innblikk i Kirkens historie i Norge. Fra da de første vikingene i år 793 plyndret klosteret på Lindisfarne i England, til kristningen av landet, reformasjonen, spennende detaljer fra kirkelivet under krigen og frem til vårt tids store innvandringsbølge.

232 sider, innbundet og lekkert illustrert. Kjøpes i St. Olav bokhandel (www.stolavbok.no) eller i din lokale forhandler.

329,-

Den katolske kirke
i Midt-Norge
Trondheim stift

Ønsker
velkommen til nye
St. Olav domkirkes

Innvielse 17.–20. november

PROGRAM

Torsdag 17. november:

- 18.00: Messe i interimskirken
- 18.30: Vesper i interimskirken
- 19.00: Aftensmat

Fredag 18. november:

- 09.00: Messe på norsk i interimskirken
- 17.30: Velsignelse av gaver & orgelresitasjon i Nye St. Olav domkirke
- 19.00: Høytidelig pontifikalvesper i Nye St. Olav domkirke

Lørdag 19. november:

- 12.00: Vigslingsmesse i Nye St. Olav domkirke
- 15.00: Mottagelse

Søndag 20. november:

- 11.00: Pontifikalmesse i Nye St. Olav domkirke
- 12.30: Kirkecaffe i det nye Menighetscenteret

NB! For å be om adgangstegn må man sende forespørsel til:

påmelding.trondheim@katolsk.no

Svar på forespørselene kommer ikke før i oktober, men arrangementskomiteen opplyser at det er viktig at de som har lyst melder sin interesse så raskt som mulig, slik at de kan få en oversikt over hvor mange som kan tenke seg å komme.

Gi en gave til kirkebladet **St. Olav!**

Gi via nett: donasjoner.no/okb

Gi via bank: 3000.22.75321

Ønsker du å få tilsendt giro i posten?
Kontakt Esther Kittelsen på tlf. 23 219 500
eller via e-post: avtalegiro@katolsk.no

Ønsker du at bidraget skal gi skattefradrag,
må det betales via skattefradragsordningen.
Kontakt Esther Kittelsen på tlf. 23 219 500.

*Vi anbefaler å gi minst 200 kr i bladstøtte i året.
Slik kan vi opprettholde et blad for alle våre katolikker.*

Angrende nazist?

Carl Lauritz Lund-Iversen:

Ordets tjener og sviker

Forfatteren, kritikeren

og nazisten Finn Halvorsen.

Portal forlag, Kristiansand, 2016

Eldre katolikker vil huske ham fra St. Dominikus etter krigen: en mager, litt duknakket mann, blek etter fengselsoppholdet, med det grå håret gredd i sirlig midtskill. Der satt han, alene og i bønn, Finn Halvorsen, kulturdiktatoren fra Quisling-tiden. Litteraturmannen som ble NS-medlem under krigen og som gikk tyskerne til hånd, ja som forsøkte å nazifisere oss alle.

Hvordan han ble katolikk etter krigen, er godt beskrevet i den nye biografien av Carl Lauritz Lund-Iversen, pensjonert lektor fra lærerhøyskolen i Bergen. Det var en lang vei. Finn Halvorsen var kritiker og forfatter, født 1893, og sto på høyre side i kulturlivet i 20- og 30-årene. Aktiv og dyktig, forfekter av radikal-konservative standpunkter i tallrike romaner og skuespill. Han var anmelder og kritiker, forfatter-tillitsmann og konsulent, kort sagt en kompetent og ivrig deltaker i kulturlivet. Men altså på høyre fløy. Han beundret Hamsun, Olav Duun, Undsets middelalderromaner (samtidromanene hadde han mindre sans for), og Vesaas; skrev derimot skarpt mot hel- og halvkommu-nister som Sigurd Hoel, Johan Borgen og Inger Hagerup. Han var streng i dommene, men – kan man si – rettferdig; han skrev pent om Gunnar Larsen og likte kommunisten Nordahl Grieg når han var god.

Feil side. Men så kom han altså på feil side under krigen. Meldte seg inn i NS, lot seg oppnevne til kunstnerisk

rådgiver for kultur- og folkeopplysningsdepartementet, og ble sågar regimets første teaterdirektør. I denne egenskap var Finn Halvorsen sjefen for all sensur i landet. Alle forestillinger, alle opplesninger, konserter, revyer og opptredener måtte forhåndskontrolleres av teaterdirektoratet, som luket bort det som smakte av jødedom og modernisme, derunder slike pro-allierte verdier som demokrati og menneskeretter. Han lot seg også oppnevne til Kulturtinget, tenkt som del av Quisling-styrets nye forfatning til avløsning av Stortinget. For dette fikk han 12 års fengsel, en av de strengeste dommer i kulturoppgjøret etter krigen.

Hvorfor gjorde han alt dette? Som en som stod til høyre, mente han altså at venstresiden tok feil. Men han var jo selv avhengig av fri meningsdannelse og forsvarte selvfølgelig individet! Et paradoks. Nytt paradoks: Nazismen i Tyskland i 30-årene hadde han mindre sans for, derimot følte han for fascisme i Italia og holdt med Mussolini – Halvorsen var berømt som Italia-kjenner og beundret landets kunst og religion. Likevel gikk han tyskernes ærend under krigen!

Etter krigen, mens han sonet sin straff, nærmet han seg Den katolske kirke, fikk pater Finn Thorn som veileder. Påsken 1948 på Ilebu ble han tatt opp av pater Lutz med to katolske medfanger til stede.

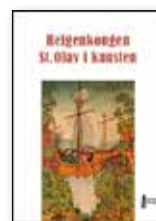
Anger? Var han en angrende synder? Eller en av de kulturnazister som kom til oss, fordi de ble stengt ute av den norske kirkens kalde strenghet? Ikke helt. Han var ikke av dem som følte seg frosset ut av Den norske kirke. Han angret heller ikke sin nazisme i vanlig forstand, i den mening at han forkastet sin fortid. Han innså nok at det var en feil, en fryktelig feil, å støtte nazismen politisk. Han søkte bot for det. Men å angre sine kulturelle synspunkter kunne han jo ikke.

Heller ikke vi, faktisk. Selvfølgelig var det galt å slutte seg til NS som politiker. Straffen for dette synes rettferdig i dag. Men Finn Halvorsen ble også anklaget for å *mene* det gale, være en høyreorientert «kulturnazist». Og da må man ut fra biografien portrett av en helhjertet og konsistent teater- og litteraturkritiker, som var pågående, men saklig i sin ferd fra høyre, si at Halvorsen ikke bare forsvarte en legitim posisjon: Han oppfylte sin rolle ut fra det som må være den intellektuelles oppgave i samfunnet – å

si ifra, ut fra sitt verdsett og sine personlige holdninger, om verdens mer eller mindre skjeve gang. Riktig eller galt: være i dialog med sin egen tid. Bare slik kan man jo bruke det frie ord for hva det er til for.

Jeg er sjelden blitt så berørt av en biografi som denne, om en norsk litteraturmanns vei fra legitime holdninger til ulovlige handlinger. Og videre til botens og tilgivelsens tro. Det er en vei vi alle kan tenke over.

Hans FredrikDahl

Øystein Ekroll (red.):

Helgenkongen St. Olav i kunsten

Museumsforlaget, Trondheim 2016

Ingen annen nordisk helgen har gjennom bilder og kirkededikasjoner nådd så langt ut over landets grenser som St. Olav. Sporene av det eldste kjente olavsbildet fra ca. 1160 på en søyle i Fødselskirken i Betlehem er et sterkt uttrykk for dette.

Men allerede fra 1043 – 13 år etter slaget ved Stiklestad – finnes det bevarte mynter, preget i Danmark, med helgenkongens bilde. I boken *Helgenkongen St. Olav i kunsten* får vi et oppdatert, variert og spennende møte med den kunsthistoriske forskningen omkring St. Olav og alle de ulike kunstneriske sjangrene hans bilde ble uttrykt i.

Tematisk spredning. Artikkene i boken kan grovt sett deles i to: middelalderens olavsbilde og det moderne olavsbildet. Den første kategorien behandles mer utfyllende enn den andre med artikler om Olav i fortellingene (Bjerkestrand), alterbildene (Stang), motivet St. Olavs seilas (Lidén), Christian 1.s reisealter (Lerseth), mynter (Gullbekk), segl og heraldikk (Ekroll). Det moderne olavsbildet behandles kun i to artikler, den ene om «bruk og misbruk av helgenkongens bilde mellom 1920 og 1945» (Alvestad) og den andre om de

ortodokse olavsbildene som har blitt laget etter at Hellige Nikolai menighet i Oslo i 1995 søkte sin kirkelige ledelse om tillatelse til å ære Olav som ortodoks helgen (Serck-Hansen). I tillegg bidrar bokens redaktør, Øystein Ekroll, med en nærmest heldekkende gjennomgang av myter og fakta om olavsrelikviene, stedet der olavsbildet og Olav selv møtes – vel å merke om relikvien er ekte.

De ni artiklene om ulike sider ved olavsikonografien er hver for seg glimrende innføringer, men som leser savner jeg en innledningsartikkel som gjør helheten til mer enn summen av delene, og jeg savner en orientering om den opprinnelige kontekst for artiklene, deres proveniens, for å si det med kunsthistorikerne.

Det vil føre for langt å kommentere artiklene hver for seg her. Jeg må nøye meg med å trekke frem aspekter ved tre av artiklene. Jeg fant de to artiklene om de moderne olavsbildene særlig interessante. Det er imidlertid påfallende at bare det ortodokse perspektivet er med i boken og ikke også de katolske olavsbildene fra tiden etter at Kirken vendte

tilbake på 1800-tallet. Når den lutherske tilnærmingen til St. Olav skal forklares, vil det katolske nærvær i fortid og samtid alltid være en viktig tolkningsnøkkel. De moderne ortodokse olavsikonene innbyr også til økumenisk ettertanke. Samtidig som ikonmalerne med rette fremhever den udelte kirkes periode (før 1054), kan jeg ikke fri meg fra opplevelsen av at de tidvis gjør det på en lite økumenisk sensitiv måte. Når for eksempel Olav Haraldssons dåp i Rouen fremstilles på en ikon fra 2000-tallet og både presteklær og kirkebygg er klart bysantinskinspirerte og ikke vestkirkelige, har vel ikonmaleren og menigheten gått glipp av en side ved bildets økumeniske potensiale?

Relikvie. Øystein Ekroll undersøker i den siste artikkelen særlig grundig dagens norske, katolske hovedrelikvie, Helligdomsarmen i St. Olav domkirke. Han konkluderer med at beinet ikke kan knyttes til St. Olav lenger tilbake enn til 1684 og at relikvariet verken ved sin alder eller ikonografi kan knyttes til St. Olav. Han benekter imidlertid ikke

at St. Olavs kropp lå i Olavsskrinet ved reformasjonen i 1537 eller at beinet i helligdomsarmen er en ekte relikvie.

Det springende punkt i Ekrolls argumentasjon er spørsmålet om St. Olavs kropp kunne deles i mindre biter for å bli relikvier andre steder. Ekroll svarer nei, men gir samtidig eksempler på «oppdeling» av helgener. Hvorfor da utelukke at oppdeling også kan ha skjedd med St. Olavs kropp? Vi vil neppe noen gang kunne bevise at beinet i Helligdomsarmen er Olav Haraldssons bein, men vi vet altså at det er et bein fra 1000-tallet og at det sannsynligvis er en ekte relikvie fra en helgen. Om helgenens kropp først og fremst har del i Kristi kropp, slik Ekroll understreker, lever jeg for min del godt med usikkerheten om hvilke helgenbein vi ærer i St. Olav domkirke. For i helgenene ærer vi Kristus, han som ble født i Betlehem, og der han ble født, henger i alle fall fortsatt bildet av vår egen St. Olav.

Sigurd Hareide

BLI FADDER I DAG OG HJELP BARN SOM ZIMBO.

Få land i verden har så store naturressurser som DR Kongo. Likevel preger fattigdom og vold hverdagen til et stort antall av befolkningen.

Som fadder i Caritas Norge hjelper du ikke bare ett barn, men mange barn. **For 9 kroner dagen kan du gi flere barn tilgang til utdanning, mat, rent vann og bedre helse.**

**SMS kodeord CARITAS til 2160
eller registrer deg på caritas.no**
(Fadderskapet koster kr 250,- per mnd.)

*“Når jeg blir stor
vil jeg hjelpe mamma”*

Zimbo er 6 år gammel og bor i DR Kongo. Hun går i første klasse på en lokal skole støttet av Caritas.

Sokneprest Knud Krogh-Tønning i 1898. Foto: L. Szacinski ©

Konversjon som oppbrudd fra det moderne

Sokneprest Knud Krogh-Tonnings vei til katolisismen

Av Bernt Torvild Oftestad

Norske katolikker var enten immigranter eller konvertitter.

Slik var det i Den katolske kirke etter at den kom tilbake til Norge ved midten av 1800-tallet. Konvertittene var ikke mange, men enkelte konversjoner vakte oppsikt.

Det gjaldt ikke minst da presten dr.theol. Knud Krogh-Tonning (1842–1911) ble opptatt i Kirkens fulle fellesskap 12. juni 1900.

At konvertitten var prest, var i seg selv en sensasjon og for det antikatolske kirkemiljøet en utfordring. Den radikale politikeren stortingspresident *Viggo Ullmann*, karakteriserte i et brev til *Bjørnstjerne Bjørnson* «den Krogh-Tonningske sag» som «et stykke norsk kulturhistorie». I dag er Krogh-Tonning i ferd med å bli glemt. Hans konversjon kan sees som et oppbrudd fra og brudd med den moderne kultur. Moderniteten dominerer fortsatt, det kan gjøre det relevant å løfte ham frem igjen.

Knud Carl Krogh-Tonning ble født 31. desember 1842 på Eeg gård i Statthelle. Faren var sakfører og banksjef. Blant forfedrene var det embetsmenn – også prester. Moren var datter av sørenskriveren i Bamle. Familien tilhørte den sosiale og økonomiske overklassen i Grenland. Men de havnet i et økonomisk uføre. Støtte hjemmefra til utdannelse ble det lite av. Etter artium i 1861 tok Knud fatt på det teologiske studium ved Universitetet. Han hadde gått på Eckersbergs malerskole, men hadde oppgitt kunstnerkarrieren. I 1867 giftet han seg med sin kusine. Tre år senere var han ferdig utdannet prest og gikk inn i ulike kirkelige tjenester. I 1886 ble han sokneprest i Gamle Aker menighet i Kristiania, der ble han til han fikk avskjed for deretter å konvertere. Krogh-Tonning var en lærd teolog med en stor vitenskapelig produksjon, luthersk-høykirkelig og sentralt plassert i den kirkelige offentligheten. Han hørte til de konservative geistlige, som sto bak det fremragende kirkebladet *Luthersk Ugeskrift*.

Et spørsmål om autoritet

Hva er de personlige forutsetninger for en konversjon? Det er ikke lett å gjennomskue. I sin bok *En konvertitts erindringer* (utgitt 1906) forsøkte Krogh-Tonning å fremstille sin utvikling mot katolisismen. Teologi og kirkelære var selvsagt viktig for ham. Men han legger også vekt på sine erfaringer med katolsk kirke- og fromhetsliv, særlig i Tyskland, som han gjerne besøkte. Han ble fjetret av katolsk kultur i liturgi, kunst og arkitektur, og ikke minst av den gregorianske sangen. Mange nordmenn som på 1800-tallet besøkte katolske land, kom til å forakte katolsk fromhetsliv og kultus. De så bare religiøs «overtro» og «ritualisme». Hos Krogh-Tonning merkes derimot en positiv, nærmest hengiven, åpenhet overfor det katolske. Men det var ikke møtet med katolsk estetikk eller kultur som ledet ham til konversjon. Det var da han innså at den lutherske kirken ikke mestret møtet med det moderne, at han begynte på sin vei mot Roma. Det var vanskelig nok med den politisk-kulturelle modernitet. Verst var det når moderne kritikk avvirket grunnprinsippet for lutherdommen: Skriften som eneste og avgjørende autoritet i Kirken.

Mot slutten av 1880-tallet forsøkte professor *Fredrik Petersen* fra Teologisk fakultet ved Universitetet å redde Skriftens enestående autoritet, men han overbeviste ikke Krogh-Tonning. For protestanten Fredrik Petersen blir Skriften en pålitelig åpenbaringskilde bare hva angår dens «vesentlige» innhold. Men hvilken autoritet skal avgjøre hva som er det vesentlige, måtte Krogh-Tonning spørre. For lutherdommen blir spørsmålet skjebnesvangert,

for ut fra Skriften som guddommelig inspirert og ufeilbar autoritet skal de troende kunne avgjøre hva som er rett kristen tro og lære.

Kirken og Skriften

Allerede i 1881 (i *Om det kirkelige Embete og dets Functioner efter Kirkens Bekjendelse*) hadde Krogh-Tonning formulert sitt høykirkelige syn på det kirkelige autoritetsspørsmål: Kirken er en guddommelig innstiftet frelsesinstitusjon. Derfor har Gud betrodd den Ordet og sakramentene, som han har fylt med et «uforanderlig innhold», og hvis «Form» han har bestemt. Kirken er «sannhetens støtte og grunnvoll» (1 Tim 3,15), som blir veiledet av Helligånden. Og den har fått som *gave* å erkjenne og fortolke den guddommelig overleverte Lære. Den «sande Kirke» har autoritet til å erklære hva som er de sanne og ekte *apostoliske skrifter*. Den innehar den rette og *forståelse og fortolkning* av Skriften. Derfor har den også myndighet til å *dømme om læren*. Allerede her ser man konturene av et kirkelig og teologisk syn som peker mot det katolske.

Å se Kirken som frelsesinstitusjon er den historiske og teologiske forutsetning for en rett oppfatning av Skriften, mente Krogh-Tonning. Guds åpenbaring er gitt i Skriftens menneskelige ord. Skal den tjene vår frelse, må ordene også være Guds, og det er de ved Åndens *inspirasjon*. Skriftens sannhet, som er fra Guds Ånd, er gått over til forfatternes menneskelige ånd. Denne åpenbaring ble så nedfelt i tekst under guddommelig ledelse. Den moderne bibelkritikk bryter ned dette syn på Skriften, idet den ser bort fra dens guddommelige opphav og karakter. Krogh-Tonnings poeng var at Kirkens autoritet nå ble mer nødvendig enn noen gang. Han tenkte ikke da bare pragmatisk-apologetisk, men prinsipielt: Kirken er like uunnværlig for Skriften som Skriften for Kirken. Han viser til *Augustin*: Vi har ingen annen Skrift enn den som er gitt oss ved den eldste kirke. Kirken ble betrodd det inspirerte Guds ord før den bibelske skrifsamling ble til. Derfor er det slik at i ethvert ordnet kirkesamfunn kommer den enkelte til «kirketro», før «bibeltro».

Hvor er Kirken?

Det sto tidlig klart for Krogh-Tonning at uten tro på *en hellig og allminnelig kirke* gis det ikke noen skriftautoritet. Men hvor er denne Kirken? I 1881

identifiserte han seg som *lutheraner*. Avgrensing overfor Roma var fortsatt viktig. Som *høykirkelig* var han åpen for aspekter ved det katolske kirke- og embetsyn. Men katolsk lære om messens offer avviste han: Kirkens embete er ikke et «levitisk Offerembete». Krogh-Tonning markerte også avstand til det katolske syn på bispeembetet. Han kunne ikke se at bispembetet hadde basis i «guddommelig rett». Men han så positivt på biskopens betydning for Kirkens enhet. Han kunne heller ikke gi den *kirkelige tradisjon* autoritet sammen med Skriften. Biskoper og konsil skal bestemme læren og forkaste vranglæren – *ut fra Skriften*, slo han fast.

Men ved begynnelsen av 1890-tallet begynte Krogh-Tonnings lutherdom å gå sakte, men sikkert i oppløsning. I 1892 vendte han seg til dem som følte at grunnen vaklet under føttene på grunn av moderne kritikk av autoritetene både i samfunn og kirke, og han forsikret dem om at det fantes *ett* fast holdepunkt: Jesu Kristi Kirke er Guds faste grunnvoll (se *Kirken og Reformasjonen*). Men kunne den norske statskirken, som var så sterkt gjennomsyret av pietistisk lavkirkelighet, virkelig representere Jesu Kristi kirke, og på en måte som gav vern mot moderne kritikk? Spørsmålet ble spisset til: Var den hellig alminnelig kirke nærværende i statskirken? Hans teologiske kirketanke skulle nå konkretiseres inn i den kirkevirkeligheten han tilhørte som troende og som prest.

Lavkirkeligheten brukte læren om *de troendes alminnelige prestedømme* (1 Pet 2,5–9) både til å bestemme de troendes fellesskap og det kirkelige embete. Ut fra lavkirkelig syn trer Kirken frem ved vennsamfunn/forening. Det gir en *demokratisk* oppfatning både av menighet og embete. Alle i menigheten har (i kraft av dåpen og troen) rett til å forvalte nådemidlene. Bare av rene ordenshensyn blir denne retten «overdratt» til bestemte personer. For Krogh-Tonning er dette synet i strid både med Skriften og de lutherske bekjennelser. Og politisk-kulturelt reflekterte lavkirkeligheten en fullkommen autoritetsløs tid og en atomistisk oppfatning av menneskeslekten. Dette er arven fra den store franske revolusjon, som etter hvert har trengt inn også i Kirken (se *Den christelige Dogmatik* bd. 4, 2. halvbind, 3f., 8f., 82–87).

I sin kirkepolitiske funksjon er lavkirkeligheten et typisk uttrykk for

det moderne. Men hvor er Kirken ut fra statskirkens egen bekjennelse? Det lutherske bekjennesskriftet *Confessio Augustana* (1530) gir svaret: Den er der hvor den *rette embetsmessige* forvaltning av nådemidlene finner sted i pakt med den *apostoliske* Skrift (CA VII). Det kirkelige embete er til sist forankret hos apostlene, mener Krogh-Tonning, for deres embete fortsetter i Kirken ved å bli overdratt fra person til person ved ordinasjonen. Embetet kan *ikke* «produseres» av menigheten selv. Det kan bare gis til andre av en som selv er ordinert til embetstjeneste. Slik får den enkelte embetsbærer sin *kirkelige legitimitet*. Avstanden til det lavkirkelige syn er mer enn tydelig. Om geistlige handlinger utføres av uordinerte, fortsetter Krogh-Tonning, er ikke det å anse for virkelig nådemiddelforvaltning. Den uordinerte kan dele ut brød og vin, men ikke Herrens Legeme og Blod. Med dette synet viste han at han ikke lenger hørte hjemme i det lutherske rommet (se *Den christelige Dogmatik* bd. 4, 2. halvbind, 3f., 11).

Høykirkelig lutherdom?

Er det høykirkelige synet som Krogh-Tonning sto for, konfesjonelt luthersk? Det ble et kritisk spørsmål for ham. Ut over på 1890-tallet innser han at den lutherske bekjennelse ikke gir noen tilstrekkelig begrunnelse av høykirkeligheten. For det første inneholder den ikke noen uttrykkelig erklæring om Kirkens ufeilbarhet i salighetsaken. For lutherdommen er bare Skriften en ufeilbarlig autoritet. Den lutherske kirken oppdrar likevel sine barn til å lese Skriften «med Kirkens Øyne». Men samtidig legger man vekk troen på Kirken som lærende Kirke og som pålitelig veileder gjennom sin bekjennelse og sitt embete.

Det er avgjørende for lutherdommen at det som forkynnes, ja kirkelivet i det hele tatt, er i pakt med Guds ord og bekjennelsen. Men da kreves en anerkjent autoritet som kan avgjøre om det som blir forkynt, og livet i Kirken, er i samsvar med Guds ord. En slik autoritet hadde apostlene. For Krogh-Tonning er det prester og biskoper som innehar en slik autoritet i dagens kirke. Det krever at de står i den apostoliske suksesjon. Men han kan ikke påvise at bekjennelsen holder frem suksesjonens nødvendighet. Det betyr for Krogh-Tonning at lutherdommen ikke har noen tilstrekkelig sikring av at forkynnelsen er i samsvar med Guds ord. Da

blir man henvisning til at forkynneren selv må vurdere om samsvaret med Guds ord foreligger. For Krogh-Tonning har lutherdommen derfor splittelsen og oppløsningen som prinsipp (se *Den kirkelige Opløsningsprosess*, 1896). Om det alminnelige prestedømme har rett til å foreta vurdering av forkynt lære, så er det demokratisk organisert som foreningsvesen. Det gir enhver kristen rett til å utøve «embetsautoritet», slik at lærekonflikter må løses etter demokratiske prinsipper. Det kan gis flertall og mindretall. Til sist blir pluralisme prinsippet for hvordan man forstår «læreeneheten».

Ved midten av 1890-tallet er det tydelig for alle at Krogh-Tonning er kommet inn i en avgjørende krise i forhold til sin egen kirke. For samtiden var det ennå noe uklart hvor han egentlig ville gå. Var han på vei mot Roma? Det virket slik. Under første del av 1890-tallet hadde det kommet signaler om at han gikk i den retning. Høsten 1890 holdt dominikanerpater *Dominikus Scheer* foredrag om katolisismen i St. Olavs kirke i Kristiania. Krogh-Tonning skrev i dagspressen: Foredragene korrigerer «våre» uriktige oppfatninger av katolisismens liv og lære. Man kunne ikke fordømme kristne søsken for lærer de ikke sto for, det gjaldt særlig deres syn på rettferdiggjørelsen – selve hjertestykket i luthersk kristendom og tradisjonelt sett grunnleggende for konflikten med Roma. Noen år senere hevdet han at det bare er Den katolske kirke som står for en hel og uavkortet kristentro.

Økumenisk aspekt

Det var autoritetsproblemet som hadde vært utgangspunktet for Krogh-Tonnings vei mot Roma: skriftautoriteten og dens forhold til Kirkens autoritet. Det hadde utløst refleksjon over embetsautoriteten. At spørsmålet om autoritet ble avgjørende, er naturlig siden man sto overfor den moderne autoritetskritikk. Men Krogh-Tonnings konversjon har også et *teologihistorisk* og *økumenisk* aspekt.

Som teologihistorisk forsker og dogmatiker hadde han hatt to hovedanliggender: 1) Luthersk kritikk av katolisismen for gjerningsrettferdighet og en for stor tro på menneskets egeninnsats når det gjaldt frelsen, holdt ikke stikk. Katolisisme og lutherdom sto her nærmere hverandre enn det ofte ble hevdet. Ikke desto mindre kunne Krogh-Tonning ikke overse hvor sterkt reformasjonen

holdt frem læren om rettferdiggjørelsen ved *troen alene*; 2) Men han mente at det innen lutherdommen hadde skjedd «en stille reformasjon». Et tema han ofte kom tilbake til og utviklet ved egen forskning. Krogh-Tonning mente å kunne dokumentere at det blant lutherske teologer var blitt utviklet en stadig klarere forståelse av at troen og gjerningene hørte sammen. Ingen tro uten gode gjerninger. Avstanden mellom katolisisme og lutherdom var derfor blitt stadig mindre. Opptakten til en slik prosess var gjort alt på 1500-tallet (se *Die Gnadenlehre und die stille Reformation* 1894). Krogh-Tonning hadde et håp om at denne «stille reformasjon» til sist ville føre til kirkelig enhet mellom lutherdom og katolisisme. I vår tid var dette økumeniske prosjekt særlig viktig. Det sto klart for ham at en større grad av enhet mellom Den katolske kirke og de lutherske kirkene ville kunne redde lutherdommen fra oppløsning under trykket fra det moderne.

Men verken «den stille reformasjon» eller økumenisk tilnærming mellom lutherdom og katolisisme var realistiske scenarier mot slutten av 1800-tallet – og slett ikke i Norge. Dertil var protestantisk antikatolisisme for sterk. Og i Den katolske kirke var det ikke tale om noen åpning mot protestantismen.

Konversjon

Mot slutten av 1890-tallet var Krogh-Tonning ved veis ende. Så vel pietismen som en gryende teologisk liberalisme og i siste instans det «statskirkelige System» var grunnleggende årsaker til den kirkelige misère, mente han. Men å bryte opp for å bli tatt opp i Den katolske kirke, var ikke lett. Et alternativ var å nedlegge presteembetet, men forbli i statskirken for innenfra å virke til dens fornyelse. Men da måtte han være overbevist om at kirken ut fra sine «Livskilder» kunne bestå som frelsesinstitusjon med den nødvendige autoritet. Noen slik mulighet kunne han ikke se.

Å konvertere kunne få tunge sosiale konsekvenser, ikke minst for familien. Vel hadde ikke hans hustru lagt hindringer i veien for hans åndelige utvikling. Men ville han få pensjon? Den måtte bevilges av Stortinget. Han innleverte sin avskjedssøknad, som ble innvilget 1. januar 1900. Etter sin avskjed fikk han *vartpenger* som økonomisk tilsvarte pensjonen. Dette viste seg å være en god ordning.

Etter avskjeden lå veien ytre sett åpen for konversjon. Men noen katolske lærepunkter måtte han arbeide videre med, som læren om *pavens primat* fra 1870. Under sine teologiske funderinger ble Krogh-Tonning syk. Men han er nå kommet dit at han kan gi sin fulle tilslutning til katolsk tro – alle Kirkens dogmer og lærer. Sykdommen hadde leder Krogh-Tonning inn i en personlig krise. Lengselen etter sakramentene ble for overveldende. Han sier til en prest: «Jeg kan ikke vente lenge, Hr. Pater, jeg må bli katolikk for at motta de virkelige sakramenter.» Han får raskt sitt ønske oppfylt.

Krogh-Tonning konversjon er virkningen av en lang erkjennelsesprosess – teologisk, men også politisk-kulturell. Å bli katolikk betydde for ham et oppbrudd fra et åndelig fellesskap som han ikke lenger kunne se som Jesus Kristi kirke. Han fant sin plass i den kirke som Gud i Kristus selv hadde grunnlagt.

Etter sin konversjon ble han innlemmet i det katolske lærdomsmiljø. I 1905 ble han kreert til *pavelig æresdoktor* i teologi. Han fortsatte sitt faglige forfatterskap med en rekke utgivelser og fikk gode relasjoner til katolske lærere i Norden og på kontinentet. Men helsen ble snart svekket. «Døden kom plutselig – han ville til St. Olavskirken for å tilbe sin frelser skjult i Alterets Sakrament. Da kalte Herren på ham» (F.F. Maurer, *Veje til Moderkirken: Livsbilledere og Tanker* (Fredericia: H.C.Wenk, 1911), 166). Han fikk elleve gode år som katolikk.

Litteratur:
Knud Krogh-Tonning, *En Konvertits Erindringer* (København: Andr. Fred. Høst & Søn, 1906)

Bernt Torvild Oftestad, «Konversjon i modernitetens skygge: Knud Krogh-Tonnings vei til katolisismen», *Teologiske Tidsskrift* 5 (2016): 4–22

Bernt Torvild Oftestad (f. 1942) er professor emeritus i europeisk kulturhistorie ved Det teologiske Menighetsfakultet. Han har skrevet en rekke bøker og artikler og er aktuell med «Den katolske kirke og liberalt demokrati» (Kolofon Forlag).

Engler

Av Pastoralavdelingen, OKB

Når det nærmer seg jul, blir butikkvinduer og andre offentlige steder fylt av engler i alle fasonger og størrelser. Engler er populære pyntegjenstander, og det finnes masse vakre englefigurer som pynter opp hverdagene og festene våre.

I Kirken er også englene viktige, og slett ikke bare til jul. De er faktisk ekstra i fokus på denne tiden av året.

Ifølge Kirkens tro skapte Gud «alle synlige og usynlige ting».¹ Alt det synlige er det som er laget av materie: det vi kan fatte med våre sanser. Men vi tror også at det finnes mye mellom himmel og jord som vi ikke kan se eller kjenne på, men som like fullt er like virkelig som det vi kan sanse. Vi har ikke sikker kunnskap om dette på samme måte som vi kan ha om alt det sanselige, men som en åpenbarings religion, tror vi at Gud har gitt oss kunnskap også om det vi ikke kan se. Dette gjelder Gud selv, og det gjelder også resten av det som er åndelig.

Og her er englene. De er rent åndelige vesener som står i Guds tjeneste. Troen lærer oss at de er personlige vesener – altså ikke bare vage krefter. De har intellekt, kan elske, og flere kjenner vi med navn.

Englene utgjør også en viktig del av Kirkens trosutøvelse, og de er ikke bare til pynt rundt jul eller ellers. Hver søndag synger vi «Ære være Gud» slik som englene sang det julenatt i Betlehem, og i hver eneste messe nevner vi englene når vi ber syndsbekjennelsen. Englene er våre skjulte venner. De er

blant oss, hjelper oss, leder oss og går sammen med oss. Kirken tror at alle har sin helt egen verneengel som Gud har gitt til akkurat den personen. Verneenglene har til og med sin egen festdag i Kirken. Det er den 2. oktober.

Men Kirken feirer også andre engler. Helt i slutten av september (den 29.) feires minnet om erkeenglene Mikael, Gabriel og Rafael. De nevnes i Bibelen, og her hører vi om dem som ledere for Guds englehærer.

Gammel tradisjon forteller også at djevelen selv først var en engel. Han het Lucifer, som betyr lys, for han var den fremste av alle englene. Men i stedet for å tjene Gud, ønsket han å bli som Gud. Han var sjalu på Gud og ville være like sterk og mektig som Gud selv.

Det Kirken i dag derfor kjenner som djevelen eller den onde, var i utgangspunktet en god engel, skapt av Gud som resten av skapelsen. Men englene – som menneskene – har fått fri vilje, og de kan velge å tjene Gud eller ikke.

De andre englene vi hører om i Bibelen, valgte å forbli på Guds side. Av de englene vi hører om i Bibelen, er ofte navnene deres knyttet spesielt til spesielle oppgaver de har. For eksempel betyr Mikael «Hvem er som Gud». For selv om Mikael til å begynne med ikke var like sterk og mektig som Lucifer, hadde han en egenskap som var enda viktigere enn styrke. Det var ydmykhet. Mikael er ikke Gud, men en engel, og Mikael forsøkte aldri å bli som Gud.

I Bibelens siste bok, Johannes Åpenbaring, hører vi at Mikael og hans engler kaster den gamle dragen, djevelen, ut av himmelen. Derfor æres Mikael som

hærfører for englehæren. Her sloss han mot djevelen og de onde englene hans.

Kirken henvender seg også til Mikael som den som hjelper menneskene fra den onde når de dør, som forkjemper for Kirken, og som den som den siste dagen bringer alle sjelene frem for Gud, den gode dommeren.

Englene er søte og vakre i butikkvinduene, men som kristne kan vi også huske på at englene er sterke og gode hjelpere for oss i ulike vansker. De er venner vi kan snakke med og be til. Her er en bønn til Den hellige Mikael som har blitt brukt i Kirken gjennom mange år:

Hellige erkeengel Mikael, forsvare oss i striden, verg oss mot djevelens ondskap og list.

Ydmykt trygler vi om at Gud må holde den onde i age.

Og deg, som er høvding for de himmelske hærskarer, ber vi om at du, med den kraft som Gud har gitt deg, vil styrte i avgrunnen Satan og de andre ondskapens ånder som til sjelenes ulykke ferdes omkring i verden. Amen.

¹ Utdrag fra første artikkel i trosbekjennelsen.

«Engle-fakta»

- Engler er åndelige vesener uten kropp
- Engler fremstilles ofte i lyse farger, med vinger og glorie, og dette er siden fortellinger fra Bibelen og helgener sier at mennesker har fått syn av engler som ser slik ut
- Alle mennesker har en verneengel som er deres egen
- Verneengelen er alltid med deg, og den har tre oppgaver: opplyse deg, lede deg og beskytte deg
- Vi kan be til englene

Bønn til Verneengelen

*Du Herrens engel, vernet mitt
som Gud i miskunn meg har gitt.
Nå og alltid bli hos meg.
Opplys led og vern min vei.
Amen.*

Velkommen til BliLys-seminar

BliLys

Pastoralavdelingen i OKB lanserer nå det nye nettstedet www.blilys.no med et kateketseminar i Akersveien i Oslo. Nettstedet gir ferdiglagde undervisningsopplegg for hele katekeseåret og samtlige årstrinn. Oppleggene er varierte og inneholder blant annet quizer, videosnutter, formingsaktiviteter, spørsmål til diskusjon, oppskrifter, musikk og andre spennende og nyttige aktiviteter til trosformidlingen. Seminaret gir en innføring i nettstedets oppbygning og bruk for kateketer, søndagsskolelærere, prester og andre som underviser barn og unge i katolsk tro.

Meld deg på seminaret i dag, og kom og lær å bruke den nye digitale plattformen for katolsk trosformidling i Norge!

BliLys – Den katolske kirkes ressursbank

Lanseringsseminar 29. oktober

Lørdag 29. oktober lanseres det nye nettstedet www.blilys.no, ressursbanken for kateketer, søndagsskolelærere, prester og andre som underviser barn og unge i katolsk tro.

Seminaret holdes i Akersveien i Oslo og gir en innføring i nettstedets oppbygning og bruk.

Meld deg på seminaret i dag, og kom og lær å bruke den nye digitale plattformen for katolsk trosformidling i Norge!

Hjertelig velkommen. Varm lunsj vil bli servert.

Sted: Mariagården, Akersveien 16 C (kjelleretasjen)

Påmelding: camilla.cselenyi@katolsk.no / 23 21 95 51

(Skriv: Fullt navn, menighet, mobilnummer og e-postadresse)

Påmeldingsfrist: 14. oktober

Program

- 10.30: Ankomst
- 11.00: Presentasjon av «BliLys»
- 12.00: Kaffe og snacks
- 12.10: Filmvisning
- 12.40: Varm lunsj
- 13.40: Praktisk arbeid
- 16.30: Program slutt

Hva er BliLys?

BliLys er et nettstedet med ferdiglagde undervisningsopplegg for hele katekeseåret og samtlige årstrinn. Oppleggene er varierte og inneholder blant annet quizer, videosnutter, formingsaktiviteter, spørsmål til diskusjon, oppskrifter, musikk og andre spennende og nyttige aktiviteter til trosformidlingen.

Litt forsinket gratulerer vi fransiskanerpater **Nikolas Goryczka**, som under festen for Kristi Legeme og blod i St. Franciskus Xaverius menighet i Arendal kunne feire sine 25 år som prest. Dagens preken finnes på katolsk.no. *St. Olav*

Vår pensjonerte prest p. **Iruthayanathan («Iru») Pethuruppillai**, som flyttet til Sri Lanka i 2014, kom i vår tilbake til Norge for å vikariere. Under oppholdet fikk han et alvorlig hjerneslag, og han bor nå Helsehuset Fredrikstad under rekonvalesensen. Vi anbefaler ham til lesernes forbønn.

♦ *St. Olav*

Den 15. juni 2016 begynte fem nye registreringsmedarbeidere i Oslo katolske bispedømmes Medlemssenter. Deres hovedoppgaver er å jourhold av registeret over katolikker i Norge. De nyansatte er: **Gintė Šorytė** (33, litauisk); **Honoria Refugio** (31, filippinsk, 50% stilling); **Jolanta Serotiuik** (45, polsk); **Leah Pajarillo** (32, filippinsk, 50% stilling); **Mary Rodriguez** (35, venezuelansk) Medlemssenteret er nå fullt bemannet. Fra før er det én kroatisktalende og to polsktalende medarbeidere, i tillegg til avdelingsleder Mladen Praljak.

♦ *Katolsk.no/Mats Tande*

St. Josephsøstrene av Chambéry, Den Norske Ordensprovins, har under sitt provinskapittel valgt et nytt styre for fem år. Valget ble godkjent av Roma den 21. juni 2016. Det nye provinsrådet består av sr. **Marit Brinkmann**, som ble gjenvalgt som provinsforstanderinne, og provinsrådsøstre sr. **Marie-Kristin Riosianu**, sr. **Gunhild Abeln**, sr. **Hedwig-Marie Hergenahn** og sr. **Anette Moltubakk**.

Temaet for provinskapitlet var *Å være bro og å bygge bro i en sønderrevnen verden.*

Siden provinsen nå har fem unge søstre, én novise, to postulanter, to kandidater og en stor skatt av eldre søstre, blir det en spennende tid med en ny giv fremover. Alle ønsker å ta fatt på sine oppgaver med entusiasme og glede. Tiden bringer sikkert også en del utfordringer, og vi ber om alles forbønn!

♦ *Melding fra St. Josephsøstrene*

Søndag 3. juli ble våre to seminarister tilknyttet *The Venerable English College* i Roma, **Hai Nguyen** og **Josef Ottersen**, innsatt til lektorer av biskop Philip Egan av Portsmouth. Dette skjedde på seminarets sommerhus i nærheten av Castel Gandolfo, sammen med fire prestestudenter fra England. Neste skritt på veien til å bli prester er at de 18. desember vil de bli innsatt som akolytter i Roma.

♦ *Melding fra seminaristene*

Sr. **Mette Andréen OP**, som har virket i Frankrike i en årrekke, vendte i august tilbake til Norge og Katarinahjemmet.

Den 8. august, festen for den hellige Dominikus, feiret hun 50-årsjubileet for sine ordensløfter. *Vi gratulerer og ønsker velkommen hjem!*

♦ *St. Olav*

Gratulasjoner går også til Karmel kloster i Tromsø. Den 6. august feiret sr. **M. Teresa Hosanna av Jesusbarnet OCD** 25-årsjubileet for sine ordensløfter, og den 27. august var turen kommet til sr. **Teresa av Jesus og Maria OCD**, som også kunne feire 25 år i ordensløfter.

♦ *St. Olav*

Den 15. august ble **Kathrine Øvrevoid Låver** midlertidig ansatt i en prosjektstilling i Oslo katolske bispedømme (OKB). Hun skal jobbe halvparten av

tiden for administrasjonen og halvparten for kommunikasjonsavdelingen. Kathrine er født 2. april 1990 i Oslo. Hun har studert spansk og latinamerikansk kultur i Mexico 2010 og er Bachelor i internasjonal markedsføring fra BI og Esade Business School (Barcelona) 2014. Hun har arbeidserfaring fra markedsføring i Spania.

♦ *Katolsk.no/St. Olav*

Utnevnelser

Oslo katolske bispedømme

Den 9. juni ble det kunngjort at biskop Bernt I. Eidsvig Can.Reg. av Oslo har foretatt følgende utnevnelser:

P. **Lukasz Gruchala** løses, med virkning fra den 1. september 2016, fra stillingen som sogneadministrator i St. Josef menighet i Haugesund og utnevnes fra samme dato til sogneadministrator i St. Torfinn menighet på Hamar og med ansvar for den polske sjelesorg på Lillehammer.

P. **Tan Peter Duc Do** løses, med virkning fra den 1. september 2016, fra embedet som sogneprest i St. Torfinn menighet på Hamar og utnevnes fra samme dato til sogneprest i St. Gudmund menighet på Jessheim.

P. **Khiem Duc Nguyen** løses, med virkning fra den 1. september 2016, fra stillingen som landsungdomsprest for Norges Unge Katolikker og som skoleprest ved St.a Sunniva skole i Oslo. Fra samme dato utnevnes han til kapellan i St. Torfinn menighet på Hamar.

P. **Andreas Rupperecht SM** løses, med virkning fra den 1. september 2016, fra stillingen som sogneadministrator i St. Gudmund menighet på Jessheim, og utnevnes fra samme dato til landsungdomsprest for Norges Unge Katolikker (50 %) og til skoleprest ved St. Sunniva skole i Oslo.

♦ *Melding fra Oslo katolske bispedømme/St. Olav*

RIP

p. Krzysztof Ireneusz
Wanat SS.CC

Født 28. mars 1972.
Avla de første ordensløfter som
picpuspater 8. september 1996.
Presteviet 25. mai 2002.
Kom til Norge 5. august 2011.

Døde 23. juli 2016

Hvil i fred.

Den 23. mai har biskop Eidsvig gjenutnevnt sr. **Mary Doyle** SFX til generalforderinne for St. Franciskus Xaveriussøstrenes kongregasjon, for en periode på ett år med virkning fra den 11. juni 2016.

Den 8. juni har biskop Eidsvig gjenutnevnt sr. **Anne Bente Hadland** OP og sr. **Valborg Osterhus** CSJ til assistenter som skal bistå generalforderinnen i kongregasjonen. Gjenutnevnelsen gjelder for ett år, med virkning fra den 11. juni 2016.

♦ Melding fra Oslo katolske bispedømme/St. Olav

Den 18. juli ble det kunngjort at biskop Eidsvig av Oslo har foretatt de følgende utnevnelser:

P. Peter Nguyen tuan Van utnevnes, med virkning fra 3. oktober 2016, til kapellan i St. Ansgar menighet i Kristiansand.

P. Paweł Wiech SS.CC. løses, med virkning fra 1. september 2016, fra sin stilling som kapellan i St. Johannes menighet i Oslo og utnevnes fra samme dato for en periode på 1 år, til kapellan i St. Gudmund i Jessheim og hjelpeprest ved St. Klara menighet i Kongsvinger og St. Johannes menighet i Oslo.

♦ Melding fra Oslo katolske bispedømme/St. Olav

Leserbrev

Når eksakt begynner det menneskelige livet?

I St. Olav-bladet nr. 3/2016 publiserte Vegar Bruun Wyller kronikken «Samvittighetsfrihet en kjerneverdi for Kirken». I ingressen hevder han at «spiral kan hindre at en befruktet eggcelle fester seg i livmorveggen, noe som er ensbetydende med en provosert abort på et svært tidlig stadium i fosterutviklingen».

Jeg skal ikke kommentere bakgrunnen for den omstridte saken, uttale meg om norsk abortlovgivning eller diskutere holdningen som Den katolske kirken har til prevensjon.

Men, å sette likhetstegn mellom spiral og provosert abort er betenkelig – i hvert fall i et biologisk-medisinsk, juridisk og/eller samfunnspolitisk perspektiv. Det er en sammenlikning som skaper forvirring og kan være villedende for personer i en sårbar livssituasjon.

Spiral er et *prevensjons*middel som forhindrer at befruktete egg fester seg i livmorhulen. Provosert abort er derimot en behandling som *avbryter* svangerskapet ved hjelp av legemidler eller kirurgiske inngrep.

Uten tvil, livet er storartet, unikt og et overskudd av ressurser. En kvinne blir født med 1–2 millioner eggceller, av disse blir cirka 400 modne før menopausen. En voksen mann produserer cirka 1000 spermier per sekund, og en ejakulasjon inneholder opp til 500 millioner spermier. Alt dette gir grunnlag for potensielt liv.

Men, det sentrale spørsmålet er: Når *eksakt* begynner det menneskelige livet?

Med utgangspunkt i molekylærbiologien må vi konkludere: Dette kan vi ikke svare på!

Starten på det humane livet er et kontinuum av komplekse biokjemiske prosesser. Det som forenklet kalles «sammensmeltingen», er mangfoldige trinn som tar cirka ett døgn. Zygoten (et befruktet egg) begynner deretter å dele seg og å fortsette sin vandring gjennom egglederen til livmoren. En tilfeldig del av cellene blir så til morakaken, mens resten danner embryoet. Men vi må imidlertid være klar over at størsteparten av alle befruktete egg dør i løpet av de første fem dagene (spontanabort).

Det tar omtrent to uker til de nye cellene fester seg permanent til livmorveggen, deretter er det kun provosert abort ved hjelp av legemidler eller kirurgiske inngrep som kan avbryte svangerskapet.

Igjen – når eksakt begynner det menneskelige livet?

Alle definisjoner som fastsetter livets begynnelse til et bestemt stadium, tar utgangspunkt i praktisk-pragmatiske premisser – på samme måte som man er nødt til å finne premisser for å definere dødstidspunktet.

Vitenskapen er et fantastisk verktøy som kan hjelpe oss å forstå verden bedre. Men man må være ytterst forsiktig med å bruke vitenskapen til å dra etiske konklusjoner som grunnlaget for konkrete handlinger.

Mennesket er utstyrt med fornuft, frihet og seksualitet. Vi må ta ansvar for våre handlinger – dette innebærer også alle fasetter rundt seksualitet – med samvittigheten som siste instans.

Lars O. Baumbusch
(Dr. Lars O. Baumbusch er molekylærbiolog og jobber som seniorforsker ved Oslo universitetssykehus)

www.stolavforlag.no – trosformidling siden 1889...

In Memoriam Vera Henriksen

«En stein smalt mot den store hellen i skråningen. Så kom en torvklump susende og traff så jorden sprutet. Og på haugen ovenfor husene lå en halv voksen jente og var så sint at det gnistret i øynene.»

Med disse setningene begynner mors forfatterskap – hennes første roman, *Sølvhammeren*. Den halv voksne jenta er den viljesterke, rikt utrustede og vakre Sigrid Toresdatter, oppbrakt over at hennes skjebne bestemmes over hodet på henne. Mor diktet nok mye av tenåringsjenta Vera inn i Sigrid. Mor var viljesterk, rikt utrustet – og vakker; hun strittet mot de begrensningene som samtiden la på kvinner, og vant frem. Hun var flink til mye, mor, ikke minst til å vinne frem.

Det var mer enn normene i samtiden som måtte overvinnnes. Det er nok riktig å si at Vera hadde en vanskelig oppvekst. Hun var enebarn av to spennende, men nokså selvsentrerte foreldre som ikke hadde det godt sammen i ekteskapet. Det var neppe mye kjærlighet til overs for den seriøse, intellektuelle, litt odde jenta. Mors følsomme sinn og sterke behov for bekræftelse siden i livet setter jeg i forbindelse med dette. Det var ingen selvfølge at hun skulle klare seg godt. Det at hun fant sin Olav og fant sin livsgjerning, var en lykke for henne og for mange andre.

Barndommen hadde Vera på St. Hanshaugen og Frogner i Oslo. Hennes far Alfred var offiser, det gav ikke store armslaget økonomisk. Da krigen brøt ut, reiste Alfred til England med kongen, og Vera og hennes mor Bergljot flyttet til Bergljots families koselege, men nokså beskjedne landsted på Staubo utenfor Tvedestrand. Vera var da tretten år.

Foto: Gro Jarto

Flyttingen ble nok bra for Vera. På Staubo hadde hun slekt og venner, og til tross for at det var krig og hun savnet sin far, som hun dyrket, beskriver hun tiden som lykkelig. Hun begynte på realskolen i Tvedestrand og flyttet på hybel. Hun ble kjæreste med Olav. Vera forteller om dette i en liten artikkel som hun skrev for familien om sine krigsminner – jeg lar like godt forfatteren selv føre ordet: «Vi var en del skoleungdom som skulle fra Tvedestrand hjem til øyene for helgen, og befordringsmiddelet var en liten dampbåt som tok seg ut over fjorden i en råk den selv holdt åpen. Vi fikk følge med en litt eldre gjeng som via Tvedestrand skulle hjem fra Arendal ... Både kahytten om bord og det som gikk under navnet «damelugaren», var fullpakket av voksne. Vi klatret opp på kappen over dampkjelen; i varmen som steg fra kjelen hadde vi det riktig bra. Praten gikk. Det ble vitset – og vitsene var gode i de dager, galgenhumoren florerte ... Og det ble selvsagt flørtet. Jeg for min del møtte for første gang en kar som het Olav og var fra en naboøy. Han hadde nettopp fylt atten år, og jeg manglet en måned på femten.»

Det ble de to. Og her kan det passe å si noe om deres lange samliv, som ble et eksempel til etterfølgelse i den forstand at de hang hengivent sammen trass i store motsetninger og sterke personligheter. Far var impulsiv, utadvendt, lettbegeistret, ikke påtrengende strukturt. Mor var ettertenksom, innadvendt

og sjenert, avmålt og analytisk. Felles for dem var denne ubendige viljen til å gjøre betydelige ting. De var lykkeligst sammen når de valset opp med de store prosjektene – hytta på Borøya, Varphaugen i Lom, reiser, felles skriveprosjekter – og når de kunne omgi seg, gjerne i store lag, med venner og familie.

Sterke fellesopplevelser under krigen medvirket nok til at forholdet mellom dem ble så tett og spesielt. Vera og Olav kom sammen inn i motstandsarbeid i Arendal, i XU, med å kartlegge og bringe videre til England informasjon om tyskernes disposisjoner. 16 år gammel, som annengymnasiast, ble Vera vervet til etterretningstjenesten; først senere fikk hun vite at dens øverste leder var hennes far Alfred i London. I 1944 måtte hun og Olav flykte til Sverige under dramatiske omstendigheter. Hun har skrevet til oss om flukten, og jeg synes hun avslutter denne beretningen på typisk Vera-vis. Etter at hun først beskriver hvor uendelig medtatte og møkkete de var da de endelig kom over grensen, sier hun: «Jeg var egentlig slett ikke i dårlig form. En hvil i en god seng, en dusj, et måltid, gleden over å være vel fremme gjorde utrolig godt. Men aller mest oppkvikkende virket, tror jeg, blikkene de svenske soldatene sendte etter meg da jeg hadde fått stelt meg skikkelig og dukket opp i min snerne, mellombå drakt.»

Etter krigen kom eventyrlige år. Vera tok artium i Uppsala i 1945 og ville studere arkitektur. Da passet det

godt at faren Alfred fikk jobb ved FN i New York som militær rådgiver for Trygve Lie. Hun gikk på amerikabåten, fikk studieplass ved Yale og anledning til endelig å være sammen med sin far. Olav fikk ordnet stilling i et norsk rederi i New York, og da kunne det bli bryllup, i sjømannskirken i Brooklyn. Det ble slutt på studiene hennes – den halvstuderte arkitekten Vera møter vi igjen kun i hytta på Borøya i New England-inspirert stil, og i huset Varp- haugen i Lom, i «Vera og Olav-stil».

Det som skulle blitt et kort opphold i Amerika, trakk ut etter hvert som Olavs shippingkarriere skjøt fart. Min mor var ikke skapt for livet som amerikansk middelklassehustru. Hun rant over av behov for å utfolde og utvikle seg, og mens de andre hjemmeværende hus- mødrene spilte mah jong, jobbet mor seg gjennom flere trossamfunn, og gjen- nom flere kunstarter: habil malerkunst, klassisk sang med anlegg for karriere, og så falt det på plass med skriveingen, med den eventyrlige debuten i 1961. Ved sitt skrivebord midt i barneleke- rommet, med barna Petter, Anne og Chris surrende rundt, produserte mor strålende prosa totalt upåvirket av om- givelsene, hun hadde en eksepsjonell konsentrasjonsevne. Vi kunne spørre henne om lov til de mest hårreisende ting og få et glassaktig ja tilbake.

Op med forfattersuksessen fikk Vera endelig brekkstangen til å få familien hjem til Norge. Olav fikk forflytning til rederiets Oslo-kontor, og familien kom vinteren 1963 til Krokusveien på Nord- berg. Dette ble ekspansive år for mor og far: ny villa, to hytter, fornorsking av fa- milien, skriveing på heltid (mens Olav i tillegg til egen jobb stelte mer hjemme), reetablering sosialt og religiøst. Mor fant – som Sigrid Toresdatter – frem til katolisismen. Stuen i Krokusveien var et yndet møtested kveldstid for domi- nikanernes intellektuelle og vin- og osteglade patere. Mor karakteriserte en gang sin sterke katolske gudstro slik: «Jeg tilhører hans hellighets lojale opposisjon.»

I 1978, da Vera var 51 år gammel og vi barna voksne, vant hun igjen frem med et stortilt grep. Mine foreldre flyt- tet til Lom, til det de kalte «et enklere liv» i hytta på Varp- haugen, som så ble bygget ut i fem byggetrinn etter hvert som rommene grodde igjen med mor- somme anskaffelser. Konsolidering var ikke mine foreldres favoritt-tidsfordriv.

Mor elsket Lom og hadde sine trolig rikeste arbeidsår her, med en stor og spennende vennekrets som bidro med råd, research og samtaler. Bygda var god mot Vera og Olav, og vi var veldig stolte av dem da de fikk Lom kommu- nes kulturpris i år 2000.

For oss barna og barnebarna var Vera seg selv lik. Ingen fjasete dulling, men lun og seriøs utveksling, som nok kom ordentlig til sin rett først da man var blitt noe eldre. Noe av det jeg tror har formet meg mest i min oppvekst, forhåpentlig positivt, er all den tiden mor gav meg som tenåring til dype sam- taler, i det hun lot meg føle var jevnbyr- dig fortrolighet. Barnebarna kom hun nok aller nærmest da hun involverte dem i skrivingen av ungdomsboken *Eventyrsagaen*. I voksen alder var det alltid hyggelig for etterkommerne å komme til Lom. De lange måltidene, de

til stykket – og det er også typisk for henne – bar hun dette tålmodig og uten bitterhet, og uten angst. Mor var en stor glede å besøke helt til det siste. Kjær- lig, takknemlig og søt, og selv om det hun sa, ga liten mening, var den intakt, denne hennes karakteristiske tørrvit- tige måte å avlevere replikkene på. Det var på et vis en velsignelse at hun ble skånet for å forstå at Olav var gått bort. Og en velsignelse at hun kunne være på Helseheimen i Lom, et godt sted for et eldre menneske å avslutte livet.

Mors sterke gudstro preget også hen- nes siste tid, lenge etter at hun mistet evnen til å artikulere den. Hun ble fulgt godt opp av pater Reidar og trosfellene, også gjennom den fine rekviemmes- sen i Lomskirken, med røtter tilbake til katolisismens tidligste tid i Norge.

Mandag 23. mai sovnet mor stille inn, etter flere runder med lungebeten-

Vera og Olav i 1945. Foto: privat.

engasjerte diskusjonene om alle slags temaer, og de dype kunnskapene Vera og Olav hadde om bygda og dens histo- rie, bidro til det.

Mor og far ønsket å bli gamle sammen i Lom, og det klarte de, mor trass i en vanskelig helse gjennom hele livet. Det er en viss ironi i Veras tunge skjebne på sine gamle dage. Hun hadde alltid vært det vi kalte en ukuelig pes- simist. Engstelig nok av vesen til at hun i perioder ikke orket å se Dagsrevyen, og far måtte gi henne hovedpunktene etterpå, opplest skånsomt fra en lapp. Veras vei ned i demensen og tap av sitt skarpe intellekt innfridde hennes verste pessimisme. Men når det kom

nelse utover våren. Min søster Anne var sammen med henne da hun døde, det er godt.

Et storartet og produktivt liv er slutt. Den ledige plassen utfylles ved siden av Olavs navn på gravstøtten, som står nydelig plassert med Lomseggen bortenfor, slik det også har stått, huset Varp- haugen som Vera og Olav reiste sammen.

Tenker vi tilbake på den halv voksne, innbitte jenta på terskelen til voksenli- vet, må vi si at hun brukte tiden sin godt.

Petter Henriksen

– Det er kjærligheten til Kristus som fører oss sammen

Tekst: Josef Ottersen
Foto: deltagerne

21 seminarister, søstre og ordensbrødre forlater kapellet med andakt idet bønnefelleskapet glir over i et bordfelleskap. Samtalen går løst på både svensk, dansk, norsk, finsk og engelsk. Vi er på årets samling for Pro Scandiae Populis («for det skandinaviske folk»), foreningen for nordiske preste- og ordenskandidater.

Mesteren på å sjonglerer mellom alle språkene er Sigurd Sverre Stangeland. Han er fra Norge, men prestestudent for Danmark og har i tillegg mange minner fra oppveksten med sin svenske tante. Det siste året har han vært nestleder i PSP og sentral i å arrangere samlingen, som finner sted i Sverige 10.–14. august. Temaet er «Ordensliv i Norden», og han er derfor glad for at vi har fått med mange søstre og brødre:

– Det var tydelig at foredraget og diskusjonen med søster Veronika inspirerte og engasjerte. Spesielt overraskende var det å høre at Sverige først i 1977 gjorde lovendringen som tillot klosterliv i landet.

– Det er veldig inspirerende å være akkurat her på Berget, sier danske Daniel Steinert Ebert. Årets PSP finner sted sammen fellesskapet som driver et økumenisk retrettsenter utenfor Rättvik.

– Det er godt å se at det har en økumenisk dialog her i Sverige, jeg tror ikke vi har noe lignende i Danmark.

Daniel er den eneste danskfødte seminaristen i verden og skal snart starte på sitt andre år ved St Mary's College i Oscott, England. Det som går igjen når vi snakker med deltakerne, er at alle trekker frem hvor viktig det er å treffe andre nordiske seminarister og ordenskandidater, utveksle ideer og bygge vennskap. Finske Viktor Airava skal bli dominikaner og vet godt hvordan det er å føle seg som den eneste.

– Selv om det finnes andre, er vi spredt ut over et så stort område. Jeg hadde for eksempel hørt om at Tuomas fantes, men ikke truffet ham før vi møttes her. Jeg er også overrasket over hvor mange ordensfolk vi har i Skandinavia, spesielt at det er benediktinere i Sverige. Så det å være her styrker ikke bare min tro, men også bevisstheten om at jeg vil fortsette mot målet.

Formålet med PSP at kandidatene kan finne inspirasjon og støtte i hverandre ved å be og feire messe sammen, ta del i foredrag og diskusjon, spise godt og ha tid til uformell mingling. Rundt midnatt sitter for eksempel fortsatt en gruppe og diskuterer Johannes av Korset over et glass vin.

Lørdag blir det tydeligere hvor viktig det er å tilbringe flere dager sammen. Under utflukten til Mora fikk de som kanskje ennå ikke hadde snakket sammen, blitt bedre kjent, og gamle vennskap fordyppet. Vi var på utstilling av kunsten til Anders Zorn og fikk guidet omvisning på gården han så kreativt hadde bygd. Noe den svenske seminaristen Joakim Breiding, som selv har bakgrunn som kunstner og maler, satte stor pris på.

– Den nordiske kulturen er noe vi deler sammen, vi er ikke så ulike her i nord. Så det kulturelle er et viktig innslag på PSP.

Han har vært på St. Sigfrids presteseminar i Uppsala i fire år og skal nå flytte til Roma for sitt siste år med studier. Der gleder han seg til å fortsette å holde kontakten med blant annet nordmennene og danskene han har blitt kjent med gjennom PSP. Daniel er enig i at PSP ikke bare handler om å hygge seg noen dager, men at det åndelige og sosiale fellesskapet skal hjelpe oss å realisere vårt Kristne oppdrag.

– Vi har fått troens gave, og det er noe som skal deles med hele menneskeheten. Det er et stort oppdrag, og er det som forener oss. Uten Kristus hadde det vært helt meningsløst å samles her. Vi er her fordi vi har den samme kjærlighet til den samme person. Så det viktige spørsmålet blir hva vi kan få til sammen, hva vi kan sette i gang her og nå. Og jeg håper det som bygges her, betyr at vi kan trekke mer på hverandre i fremtiden.

Nettopp dette med å diskutere hva vi skal gjøre fremover og avholde valg, opptok en viktig dag på PSP. Neste års PSP vil finne sted i Finland og handle om ny-evangelisering. Konferansen takket Lars Dahlander for to års innsats som leder. Sigurd Sverre, som allerede har utvist sin dyktighet, ble valgt til ny leder og får med seg Josef Ottersen fra Norge som nestleder.

Sommerminner

En av gledene med å bo på landet er nærheten til jordens grøde. Det er uendelig berikende å leve med den stadige påminnelsen om årets og livets gang og jordens fruktbarhet, at mat ikke bare er noe som kommer i plastpose eller vakumpakke.

Når dette skrives i kjølige augustdager, står byggåkeren lysende gul og nikker med modne aks. Snart blir den til stubbmark der gjessene plukker rester av korn mens de raster på vei sørover. Da er de vakre, bølgende åkrene bare minner. Gode sommerminner. Bak gode sommerminner ligger minner om svart jord, om nypløyd åker med fine riller i, om de første lysegrønne striper av spirende bygg som raskt blir grønnere og grønnere inntil aksene settes og grønnfargen skifter, langsomt, langsomt mot gult og gyllent. Og om møkka lukta som alltid kommer til høytiden for Peter og Paulus.

Sommer og høst er travel tid, ikke minst fordi det er fruktbar tid. Nå får vi gleden av bienes arbeid, gleden av godvær og varme som lokket frem biene i rette tid. Og regnet som gjorde at ikke alt tørket bort.

Først var det jordbær, mirakelet med markjordbær, paradiset frukter som lyser og rødprikker landskapet. Står så tett at en må snu litt på Skjæråsen og synge inni seg: Du ska' itte trø på markjordbæra: Hvor skal du trø hen da, da?

Sommerminner smaker jordbær, og markjordbær er best. Å plukke markjordbær er som å kontemplere Gud. Du må ned på kne, lete i mosen, ikke forsmå det som er lite og smått, tåle

einer, brennesle, tistel og torn for å nå disse fantastiske søte bærene, plukke og plukke så søstrene kan få både til frokost og dessert.

Først jordbær, så bringebær, små aromatiske villbringebær og store – fantastisk store – hagebringebær. Plukke og plukke, liter på liter, fyller fryseren med kostbar spise, helt gratis. Sommerminner til vinterbruk.

Så solbær, høythengende kirsebær, gule stikkelsbær i tornete busker, grønne stikkelsbær, jostabær og rips. Bjørnebærene kommer sent på våre kanter, etter plommene. Innimellom alle bærene byr hagen frem salat og reddik, squash, persille, og dill, sukkererter i mengder, grønnkål og brokkoli. Poteter får vi fra naboen, nok til hele vinteren. Gulrøtter kommer like sent som vi sådde dem, og tomatene må ha drivhusets hjelp for å rødme. Rødbeter trives og er blitt dagligdags grønnsak for oss og våre gjester, friske, kokte rødbeter som hovedrett.

Her er mange gode sommerminner, som følges av gode høstminner fulle av plommer og epler.

Vi tilhører en bondeorden. Cistercienserne har alltid bodd på landet og dyrket mye av maten til eget bruk. Det hjelper oss til forståelse også når det gjelder menneskelig modning og vekst, og åndelig vekst. Derfor er disse gode sommerminnene viktige, ikke bare fordi de smakte og smaker godt, men fordi de bidrar til å leve i virkeligheten heller enn i en innpakket plastverden. Lærer oss tålmodig å vente til bær og frukt er modne og lar seg plukke med vennlighet, uten å bruke vold.

I år feirer vi barmhjertighetens år. Det er en stor barmhjertighet vi mottar når vi kan spise oss mette hver dag, en erfaring som gjør det lettere å tro at den dypeste barmhjertighet som vi mottar i eukaristien, er virkelig. Bordbønnen og

bønnen om det daglige brød er fundamentale bønner.

Eukaristien handler også om å minnes. Minnes på en slik måte at det vi minnes, aktualiseres og blir virkelighet nå, mer enn frosne bringebærene som tines i desember.

Ikke alle sommerminner smaker godt. I sommer måtte vi leve femårsminnet om ugjerningene 22. juli 2011. Vi må ikke glemme, og vi skal ikke glemme. Dette er mysteriet i eukaristien, der vi feirer både Jesu kors og hans oppstandelse.

Alt for mange nye terrorhandlinger har føyd seg til. Her er mye ondskap å minnes. Hvordan gjør vi det? I bønnen, i mysteriet, i eukaristien, i forsoningens sakrament. Minnes – ikke i bitterhet, men i Kristi kors, i en måte å absorbere ondskaper slik at den ikke slår tilbake, men i Kristi sår forvandles til livgivende barmhjertighet. Leve Jesu ord, leve Jesu liv.

ST. OLAV

Vi takker!

Per 29. august er det kommet inn kr 211 936,- i gaver til St. Olav i 2016.

Takk til alle våre givere!

